

KIRKEGÅRDEN

Juni 2020

40. årgang

3

JEENSEN
+ 10 · 3 · 1945 +
NITELSEN
+ 10 · 3 · 1945 +

TØRGEN
* 22 · 6 · 1921 *
HAAK
* 12 · 1 · 1916 *

klassisk og moderne
indretning på kirkegården

kantsætning og armering
af udearealer...

affaldssortering med bl.a.
BIKAB

G9

LANDSKAB

PARK & BYRUM

TLF: 7023 2999
WWW.G9.DK

INDHOLD

s. 04	Genåbning – Årsmøde, studietur og kongres
s. 06	Med Mindelunden ind i et nyt årti
s. 10	Herfølge Skovkirkegård
s. 18	Her i Skive gør vi altså tingene færdige!
s. 24	Fælleskrematoriet i Kolding udvider med ny ovn og filter
s. 28	Skrækscenarier
s. 30	Atom/ Katastrofekirkegårde
s. 34	Kirkegården på Hart Island - I Coronakrisen
s. 36	Skriver du dig også ind i seniorfælden når du søger jobs
s. 38	Den spanske syge
s. 42	Krematoriekursus 2020
s. 43	Temanummer - Vild med vilje
s. 44	Profil – Kamille Szilas-Hansen
s. 48	Kort nyt
s. 50	Kalender

FORSIDE

Mindelunden ved Ryvangen nord for København blev indviet den 5. maj 1950 og er en mindekirkegård for Danmarks frihedskamp under besættelsen i 1940-1945. I de seneste år har Mindelunden gennemgået en større renovering, og alt var klart til at markere 75-året for Danmarks befrielse i maj i år. Du kan læse mere om Mindelunden i dette nummer af bladet. Foto: Anna Wagn.

Redaktør:
Tommy Christensen
Mail: redaktion@danskekirkegaarde.dk
Tlf.: 20 41 61 86

Redaktion:
Anders Beck Larsen
Nyborg Kirkegårde
E-mail: anders@nyborg-kirkegaarde.dk

Annee Katrine Bonde
Sønderholm Kirkegård
Mail: sonderholm_kirke@mail.dk

Christian Høybye Hougaard
Gjellerup Kirkegård
E-mail: chha@km.dk

Hanne Ertbølle Gerken
Ribe Kirkegårde
Mail: hg@ribekirkegaard.dk

Jens Dejgaard Jensen
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Mail: jdj@skk.dk

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
Mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Annoncesalg
Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk
Tlf. 23 45 35 56

Sekretariat:
Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1
9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Layout og tryk:
Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Redaktionelt stof og annoncer til 'KIRKEGÅRDEN' nr. 4, 2020 sendes til redaktion@danskekirkegaarde.dk senest d. 20. juli 2020. Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK's eller DKL's holdning.

GENÅBNING

AFHOLDELSE AF ÅRSMØDE 2020 PÅ HOTEL SØNDERBORG STRAND

I takt med den gradvise genåbning af samfundet forventer FDK og DKL at vores fælles årsmøde i september kan afholdes som normalt.

Hotel Sønderborg Strand glæder sig til at byde os velkommen, og de vil overholde alle eventuelle restriktioner, der

måtte være fra sundhedsmyndighederne på det tidspunkt. Vi er naturligvis opmærksomme på forsamlingsforbuddet, og følger de givne aktuelle regler. Såfremt der opstår en situation, der gør at vi ikke må forsamles, arbejder vi på en plan B om afholdelse af generalforsamling på anden vis. Der vil blive informeret ASAP, hvis dette imod forventning bliver tilfældet.

Men som det ser ud i skrivende stund, starter Danmark netop i genåbningens fase 3 og 4, der tillader større forsamlingsforbud, så vi ser optimistisk på fremtiden, og vi glæder os rigtig meget til at se dig til vores fælles årsmøde d. 7.- 8.- 9. september, hvor der bliver rig mulighed for at netværke, dele og få faglig viden, komme ud og se og høre om smukke sønderjyske kirkegårde og Dronningens køkkenhave. Der bliver tid til at snakke om stort og småt face to face, noget vi alle savner i denne tid.

UPDATE PÅ STUDIETUREN TIL HAMBORG

Studieturen til Hamborg ligger stadig hen i det uvisse, da grænse- og hotellukning fortsat bremser detail planlægning af studieturen.

Vi er jævnligt i kontakt med Vejle Turisttrafik, som vi entrettede med.

Vejle Turisttrafik er naturligvis meget interesseret i at gennemføre studieturen for os, men som rigtig mange andre i den branche kan de ikke gennemføre turen på

grund af en lukket grænse og forsamlingsforbuddet i både Danmark og Tyskland.

Vi er blevet tilbudt en erstatningstur, men hvornår det kan blive er der ingen afklaring på i skrivende stund.

Ligeså snart, at der kommer en afklaring på situationen, vil alle tilmeldte deltagere til studieturen blive informeret.

NORDISK KONGRES UDSKYDES TIL 2022

Foto: Visa580, GNU Free Documentation License

NFKK har besluttet at udskyde afholdelsen af den Nordiske Kongres til 2022. Den vil stadig blive afholdt i Tampere (Tammerfors) og på samme tid på året.

Årsagen til beslutningen ligger i usikkerheden omkring økonomien og deltagerantallet fra landene. Alle lande undtagen Danmark forventer at stille med færre deltagere, og det vil derfor blive sværere for arrangørerne at

få økonomien til at hænge sammen. Beslutningen skulle tages senest i løbet af juni, af hensyn til kontraktforpligtelserne med hotel.

Der er samtidig lagt op til at der i stedet kan afholdes et lille seminar i 2021 om Covid-19 erfaringer fra de nordiske lande. Det er ikke besluttet hvor seminaret skal afholdes, og der arbejdes pt på et oplæg til et program. ■

DS - Gravstenssikring

- Danske fagfolk med kendskab til kirkegårdene
- Indgående indsigt i arbejdsmiljøregler
- Tilbudsgivning
- Billeddokumentation af alle projekter
- Gennemprøvede løsninger
- Kvalitetskontrol

Danske
Stenhuggerier
minder & mennesker

Tlf. 70 250 650

E-mail: sikring@stenhuggeri-as.dk

www.danske-stenhuggerier.dk

MED MINDELUNDEN IND I ET NYT ÅRTI

Tekst og foto: Anna Wagn, aw@km.dk
Formidlings- og kommunikationsansvarlig i Mindelunden.
BA i Kunsthistorie og Cand. IT i Digital design og kommunikation.

Elever deltager i nyt undervisningsforløb i Mindelunden.

Der er sket meget i Mindelunden inden for de seneste par år, der med Holmens Kirkegårdsleder Ole Vestbirk i spidsen, har fået renoveret gravsteder, stier, opsat nye skilte og er ved at pudse formidlingen af.

At bevare mindet

Mindelunden er et centralt erindringssted for besættelsestiden. Den primære funktion er at bevare mindet om de faldne i Danmarks frihedskamp under Anden Verdenskrig samt at være mindekirkegård for en del af de danskere, som døde under krigen. For mange danskere, særligt den ældre del af befolkningen, er Mindelunden et sted der figurerer et sted i bevidstheden. Men for de yngre generationer står Mindelundens historie som mindekirkegård og erindringssted ikke altid lige stærkt. Der er derfor brug for

at vi som ansatte i Mindelunden får formidlet historien og begivenhederne om stedet til de besøgende, for at bevare mindet.

Mindelunden kan for førstegangsbesøgende nemt opleves som lidt indforstået og svært tilgængelig, for hvad dækker skiltet med teksten "Til KZ feltet" over? Og hvad er forklaringen bag Mindemuren? Behovet for at formidle Mindelunden er kommet i takt med at de overlevende fra besættelsestiden langsomt er ved forsvinde. De senere år har formidlingen derfor stået i centrum for udviklingen i Mindelunden. Der har været en støt stigning i antallet af rundvisninger. En stigning der har fulgt den voksende interesse for besættelsen og Anden Verdenskrig inden for de seneste år.

Visualisering af den kommende formidlingsbygning, til undervisning af elever i Mindelunden. Illustration: Rønnow Arkitekter.

I år, hvor 75 året for Danmarks befrielse markeres, kulminerer satsningen på formidlingen med indvielsen i sensommeren af en ny formidlingsbygning tegnet af Rønnow Arkitekter. Formidlingsbygningen opføres i forlængelse af den eksisterende vagtbygning og holder den gamle stil som Kaj Gottlob oprindeligt tegnede Vagtbygningen i.

Nye tilbud til skolerne

Den nye formidlingsbygning indeholder et formidlingslokale, hvor skoler inviteres til dialogbaserede undervisningsforløb. Bygningen er opført med midler fra staten og med støtte fra Frihedskampens Mindefond. Vi har siden foråret 2019 afholdt en række testforløb med elever fra de ældste klasser i folkeskolen. Her har vi afprøvet to nye undervisningsforløb Modstandsbevægelsen og I kvindernes fodspor. Eleverne får gennem undervisningen mulighed for at gå i dybden med nogle af de personskæbner og begivenheder, som knytter sig til Mindelunden og arbejder med historiske kilder. Gennem testforløbene er vi blevet meget klogere på, hvordan undervisningen i den nye formidlingsbygning skal foregå. Der hvor vi mærker at eleverne bliver særligt interesserede er der, hvor de personlige fortællinger får mulighed for at folde sig ud, og her bliver historien pludselig levende. Særligt stærkt er det når man så står på henrettelsespladsen, hvor 94 modstandsfolk er blevet skudt. Her rejser hårene sig på selv de mest skoletrætte elever, og der bliver meget stille. Fortællinger om liv og død fascinerer, og kan sætte egne udfordringer lidt i perspektiv. At tro så stærkt på en sag, at man var villig til at give sit eget liv for et frit Danmark, giver stof til eftertanke.

På sigt udvikles også særlige forløb til konfirmandhold, ligesom der ligeledes er planer om at lave undervisningsforløb til de gymnasiale uddannelser. Derudover vil formidlingsbygningen på sigt også danne rammen om andre

spændende arrangementer målrettet alle aldre.

Udeskoling i Mindelunden

Grundet COVID-19 og de begrænsninger som det har medført, kan Mindelunden nu også tilbyde et udendørs undervisningsmateriale til de mindste klasser. På Mindelundens hjemmeside findes der en oversigt over elevopgaverne inddelt efter klassetrin samt en lærervejledning. De seneste par uger har det myldret med elever der med blyant og papir er gået på jagt efter dæknave, udregnet alder på de omkomne og har tegnet deres eget bud på en alternativ skulptur til Det Store Gravfelt.

En tiltrængt restaurering

Det Store Gravfelt, hvor der i dag ligger 105 genbegravede modstandsfolk, er op til 75 året for Danmarks befrielse blevet restaureret. Her er belægningen mellem gravene blevet oprettet og ødelagte sten er blevet udskiftet. En opgave der har taget næsten et år, og hvor der er tænkt på at bevare og genbruge så mange af de oprindelige Nexø-sandsten som muligt. Midlerne til projektet dækkes af staten og er løbet op i 10,7 millioner kroner. Et beløb som også indeholder prisen for udskiftning af de ni mindeplader placeret i midten af Det Store Gravfelt. Mindepladerne indeholder navnene på de 91 modstandsfolk som efter familiernes ønske blev genbegravet i deres respektive sogne. Mindepladerne var beskadiget i sådan en grad, at de ikke kunne restaureres og måtte derfor udskiftes.

4. maj i år stod Det Store Gravfelt klar til den stort planlagte mindehøjtidelighed i anledning af 75 året for Danmarks befrielse. Grundet COVID-19 blev markeringen dog noget anderledes, da vi var nødsaget til at aflyse og lukke Mindelunden for besøgende. Der blev derfor ikke nogen fællessange over de tændte lys på grave og stier, men billederne fra Mindelundens mange lys blev bragt hjem

August på 6 år tegner sit bud på en skulptur til Det Store Gravfelt.

Elever løser undervisningsopgaver på Det Store Gravfelt.

Mindesmærket for krigssejlere indviet i 2017, udført af Per Arnoldi.

Mindesmærket for danske soldater indviet i 2019, udført af Bjørn Nørregaard.

i stuerne da TV2 sendte live hele aftenen. Her var højdepunktet kranselægningen med Hendes Majestæt Dronningen og Statsminister Mette Frederiksen, der i tonerne fra trompetens The Last Post sendte deres tak til dem der gav deres liv for et frit Danmark.

En udvidet fortælling om modstandskampen

I de senere år er der i Mindelunden vokset to nye mindesmærker op, på initiativ fra Frihedskampens Mindefond, der repræsenterer de overlevende veteraner. Det ene mindesmærke blev rejst i 2017 og er for de danske krigssejlere. Det andet mindesmærke, der er for danske soldater

i dansk- eller allieret tjeneste, blev indviet i 2019. De nye mindesmærker har udfyldt et behov for anerkendelse af de to gruppers indsats under Anden Verdenskrig. Mindelundens fortælling er derfor blevet udvidet til ikke kun at rumme de faldne modstandsfolk der kæmpede i Danmark, men også den indsats som blev ydet uden for de danske grænser.

Plads til en mangfoldig kirkegårdskultur

I driften af Mindelunden forsøger vi hele tiden at skabe plads til de besøgendes forskellige ønsker, så der bliver plads til skoleklassen med madpakkerne og de besøgende,

Kranselægning i Mindelunden ved Hendes Majestæt Dronningen og Statsminister Mette Frederiksen, i anledningen af 75 året for Danmarks befrielse. Foto: Keld Navtoft.

som kommer for at opleve Mindelundens særlige ro. Mindelunden er selvsagt ikke afskåret fra den udvikling der foregår på andre kirkegårde og i samfundet generelt. I Mindelunden oplever vi hvordan forskellige syn på kirkegårdskultur mødes og har hvert deres syn på, hvordan brugen af stedet skal være. Der skal være plads til en mangfoldig kirkegårdskultur i Mindelunden og her fungerer Mindelundsassistenterne, der er ansat til at formidle og holde opsyn, som vejledere for de besøgende.

Netop behovet for at kunne tilgodese de besøgendes forskellige ønsker, er baggrunden for at Mindelunden i de kommende år ønsker at opruste med mere formidling digitalt. En lydfortælling afspillet i høretelefoner forstyrrer ikke dem der går i egne tanker og kan derfor vælges til eller fra.

Mindelunden går en spændende tid i møde, både som fælles national mindekirkegård og historiefortællende anlæg, hvor formidlingen kommer dem der ønsker det i møde. ■

Baggrund om Mindelunden

Den 29. august 1945 fandt den store statsbegravelse sted, hvor 106 modstandsfolk, af de i alt 202 på området fundne personer, blev genbegravet. De resterende modstandsfolk blev efter ønske fra deres pårørende tilbageført til deres hjemsgne. Mindelunden blev officielt indviet d. 5. maj 1950 og er tegnet og planlagt af arkitekt Kaj Gottlob i samarbejde med stadsgartner Axel Andersen. Det er Holmens Kirkegård der varetager den daglige drift af Mindelunden på delegation fra Kirkeministeriet.

Besøg Mindelunden

Ønsker du at besøge Mindelunden og høre mere om denne centrale del af Danmarkshistorien, kan grupper booke en gratis rundvisning. Du er også velkommen til blot at møde op ved hovedindgangen kl. 13 i weekender og på helligdage.

Skolerne kan, fra næste skoleår booke undervisningsforløb til udskolingsklasserne. Læs mere om Mindelundens tilbud på www.mindelunden.dk

HERFØLGE SKOVKIRKE- GÅRD

Tekst og foto: Kim Bo Jensen, kj@herfoelgekirke.dk
Kirkegårdsleder, Herfølge Kirkegård

Indgangen til Skovkirkegården, der blev indviet i 2015.

Herfølge Skovkirkegård er som sådan ikke nyanlagt, men etableret mellem 2013 – 2015 og indviet ved biskop Peter Fischer-Møller i september 2015.

Forhistorien for at man fik ideen til at planlægge og udføre Skovkirkegården, går tilbage til 2000-2010. Der har været en tidligere formand for kirke/kirkegårdsudvalget, Anker Olesen, som fik den gode ide at man da kunne bruge et stykke af præstegårdshaven, som alligevel lå som en skovbeplantning, til Skovkirkegård. Han fik resten af udvalget og til sidst menighedsrådet med på den gode ide.

Første udkast

Den gamle præstegårdshave, som borgerne i Herfølge gennem årtier havde brugt som lege og rekreativt område, med velsignelse fra de daværende forskellige præster som beboede præstegården, fik endelig et ordentlig skub fremad, da landskabsarkitektstuderende Nanna Davidsen i 2008 lavede et afsluttende speciale i landskabs arkitektur på Det Biovidenskabelige Fakultet ved Københavns Universitet. Hun lavede et forslag, hvor der skulle etableres gravpladser udenfor den eksisterende præstegårdsskov, på præstegårdens jorder, og man derved ikke brugte præste-

De 8 gravfelter i skoven er markeret med en granitsøjle hvor der er et tal, samt på den skrånede overflade et vievandmærke. Ved hvert felt er der også en blomsterplads, hvor der kan sættes blomster i vase i holdere af cortenstål.

Det er muligt at deltage i urnenedsættelse samt at reservere en plads til efterlevende ægtefælle. Man må ikke markere gravstedet på nogen måde, udover at familien får lov at sætte de medbragte blomster over urnen ved nedsættelsen.

gårdsskoven, som man ville bevare som fredskov.

Dette forslag arbejdede menighedsrådet videre med, sammen med vores landskabsarkitekt Charlotte Skibsted. Charlotte Skibsted har været knyttet til kirkegården siden starten af 1980'erne, og har været med til at udvikle den gamle del af kirkegårdens mange forskellige afdelinger sammen med tidligere kirkegårdsleder Kurt Jørgensen.

Skovkirkegården

Der blev arbejdet med flere forskellige forslag omkring placeringen af gravrummene, men det endte med at man gik ind i præstegårdsskoven og placerede 8 felter til urnenedsættelser. Man fik udmatrikuleret hele præstegårdsskoven samt en del af præstegårdsjorden til kirkegård. Det drejede sig i alt om 3,7 hektar.

De 8 felter i skoven er markeret med en granitsøjle hvor der er et tal, samt på den skrånede overflade et vievandmærke.

I skoven er der plantet en del nye træer og buske, primært bøgetræer. Der er lavet forskellige felter som er plantet til med stauder og buske, bl.a. kan nævnes træpæoner, liljekonvaller, bregner og flere forskellige græsser omkring vores å løb gennem skoven. I alt er der sat ca. 30.000 løg, alt lige fra påskeliljer, martagonliljer og skovtulipaner til vintergækker og scilla.

I skoven er en kildesø. Overløbet sker via en ny vandsten, der gør at man nu kan høre vandet risle, hvilket er en dejlig beroligende lyd for mange mennesker.

Vi har, til brug i forbindelse med urnenedsættelser, fået anlagt en venteplads med en bæk og en stele til at sætte urnen på. Her bliver pårørende tilsagt til at møde og så går vi samlet ud til den respektive gravplads de har valgt.

Ved hvert felt er der også en blomsterplads. Besøgende kan sætte blomster i vase i den dertil indrettede holder, som er en halvcirkel af cortenstål med huller til vaserne, sådan at de svæver lige over skovbunden.

Det er muligt at deltage i urnenedsættelse samt at reservere en plads til efterlevende ægtefælle. Man må ikke markere gravstedet på nogen måde, udover at familien får lov at sætte de medbragte blomster over urnen ved nedsættelsen.

Der er 1.860 pladser ifølge kortet, men der går ca. 200

pladser fra på grund af rødder og træer, da vi ikke ønsker at komme for tæt på træerne.

Der er i skoven blevet plantet en del nye træer og buske. På træsiden er det primært bøgetræer der er plantet. Der er lavet forskellige felter som er plantet til med stauder og buske, bl.a. kan nævnes træpæoner, liljekonvaller, bregner og flere forskellige græsser omkring vores å løb gennem skoven.

I alt er der sat ca. 30.000 løg, alt lige fra påskeliljer,

I skoven er der også en ceremoniplads. Denne plads bruges til at holde gudstjeneste 2. Pinsedag, samt at der er mulighed for at blive viet udendørs.

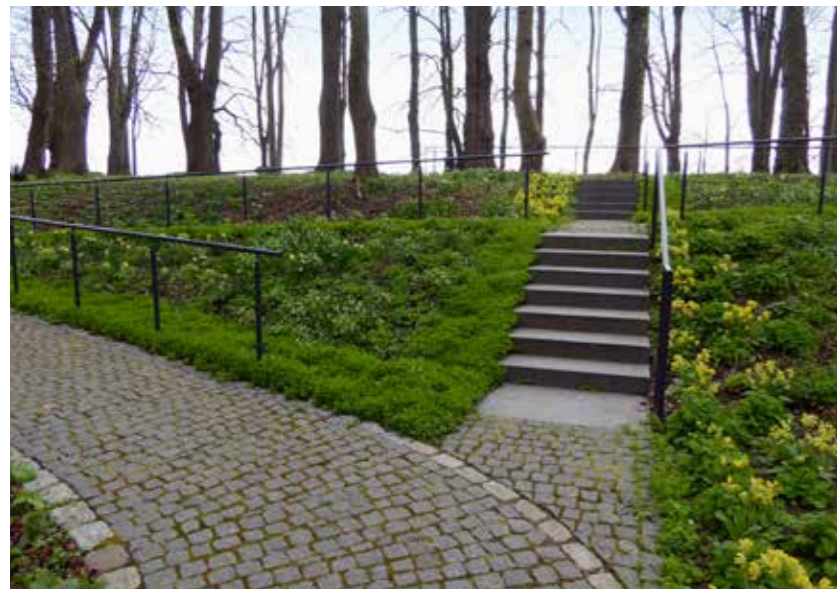
martagonliljer og skovtulipaner til vintergækker og scilla.

Kirkegårdens personale har selv stået for alt løg og plantearbejde i forbindelse med anlæggelsen af Skovkirkegården.

Vi har, til brug i forbindelse med urnenedsættelser, fået anlagt en venteplads med en bæk og en stele til at sætte urnen på. Her bliver pårørende tilsagt til at møde og så går vi samlet ud til den respektive gravplads de har valgt.

Kildesøen

Inde i Skovkirkegården er der en kildesø. Ifølge Charlotte Skibsted skulle den kilde der springer i søen, have sprunget fra før kirken blev bygget i ca. 1200-tallet. Denne sø har så et overløb, hvor der tidligere var en opbygning af kampesten og beton, hvor vandet løb ud over og ud i åen, som slanger sig ud igennem skoven, for at ende i en rørlagt ledning med forbindelse til Køge Bugt. Vi fik lavet en ny vandsten i Portugal, hvor der er en vandrende som vandet løber ud af og ned i åen. Selve stenen vejer 4 tons. Vandstenen gør at man nu kan høre

For at sikre fuld tilgængelighed til ceremonipladsen, er der både anlagt trappe og en handicapvenlig rampe.

Ceremonipladsen er forbundet med en bro til den gamle del af præstegårdshaven. Pladsen var tidligere en tennisbane for præstegårdens beboere.

vandet risle, hvilket er en dejlig beroligende lyd for mange mennesker.

Ceremonipladsen

I skoven er der også en ceremoniplads. Denne plads er egentlig de tidligere præsters tennisbane, omkranset af store træer for at skabe læ til tenniskampene. Vi ynder at fortælle besøgende at man bare skal skrabe lidt i skovbunden og feje, så kommer den gamle tennisbane frem med streger og det hele. For at tidligere præster kunne komme op og spille, var der en bro over stien i skoven, så man kunne gå direkte fra præstegårdshaven og over til tennisbanen. Broen blev revet ned i forbindelse med

etablering af Skovkirkegården, da den var i en miserabel stand.

Der blev lavet en ny bro som erstatning, så man stadig kan komme fra den gamle del af præstehaven og op på ceremonipladsen.

Denne plads bruges til at holde gudstjeneste 2. Pinsedag, samt at der er mulighed for at blive viet udendørs. Det har også været et krav at der skulle være fuld tilgængelighed til ceremonipladsen, så der er blevet anlagt en handicapvenlig rampe, samt en trappe så alle har adgang til pladsen.

På græsarealer op mod skoven er der udlagt pladser til urnegrave. Der er også opstillet en skulptur ved skovlinjen, et symbol på kærlighed og taknemmelighed til et andet menneske. Denne er en efterligning af samme skulptur som digteren Goethe har opsat i Tyskland.

Selve den gamle Præstegårdsskov har igennem årtier været et yndet udflugtsmål for Herfølge borgerne og er blevet brugt til megen leg og hundeluftning.

Den ene ende af skoven er indrettet til et "børnehjørne", hvor der ikke vil blive nedsat urner og hvor børn fortsat kan boltre sig.

Urnegravsteder i græs

Op mod skoven på den østlige side, er der etableret 4 felter i græs. Disse var tænkt til kistegravsteder, men det viste sig at grundvandet stod højt, så hvis vi skulle bruge disse skulle der drænes. Dette ville blive for bekosteligt så man lavede arealerne om til kun at rumme urnegravsteder. Disse blev på 1,25 x 1,25 da man ikke ville have et alt for komprimeret gravstedsareal op mod skovlinjen. Disse pladser blev først for alvor taget i brug i 2019, hvor vi anviste 6 gravsteder. Vi havde prøvet en del gange at få folk interesseret i gravstederne, men hver gang når de kom ud og så det, så mente de at det jo lå udenfor kirkegården. Vi forklarede så, at Skovkirkegården jo gik over til det markskel de kunne se ude i horisonten, men lige meget hjalp det. Heldigvis blev 2019 året hvor der var nogle, der kunne se kvaliteterne i dette område; roen og muligheden for at se solopgangen, da det vender mod øst.

Der er også på arealet opstillet en skulptur ved skovlinjen, et symbol på kærlighed og taknemmelighed til et andet menneske. Denne er en efterligning af samme skulptur som digteren Goethe har opsat i Tyskland.

Rekreativt brug

Selve den gamle Præstegårdsskov har igennem årtier væ-

ret et yndet udflugtsmål for Herfølge borgerne og er blevet brugt til megen leg og hundeluftning.

Dette har også gjort sig gældende ved den nye anvendelse af området. Skovkirkegården har stadig mange besøgende der kommer for at gå tur: Børnehaver/daglejere bruger skoven som et fristed, hvor vi i den ene ende af skoven har lavet et "børnehjørne". Her kommer der ikke til at være urnenedsættelser, så børnene kan frit boltre sig, prøve at se om støvlerne stadig er vandtætte nede i åen. Vores store udfordring med Skovkirkegården er de hundeluftere, der endnu ikke helt har forstået at deres hund nu skal holdes i snor. Det er sikkert ikke kun her i Herfølge man oplever dette.

Alt i alt må vi konstatere, at med indvielsen af Herfølge Skovkirkegård har vi fået et unikt område, som borgerne her i Herfølge og folk fra hele Sjælland i den grad har taget til sig.

De nye vinde der blæser, for at vi godt må investere i oplevelser, at kirkegårdene skal opfattes som et "rekreatorium", hvor vi udover at besøge vores gravsted, også kan sætte os og reflektere over livet i smukke omgivelser, er godt. Dejligt at "Mere kirke for pengene" er ved at være begravet. ■

STAMA Løvsuger

- Elektrisk fremdrift og 13 hk B&S Vandguard motor til sugeenheden.
- Lader op under kørsel.

NESBO Miljørive

- Skuffer, river og planerer i én arbejdsgang.
- Fås som bugseret eller liftophængt.
- Arbejdsbredde: 1000 - 2000 mm.

STAMA Mini Løvsuger EL

- Batteridrevet og støjsvag.
- Ideel til små passager - inde/ude.
- God på bl.a. græs, grus og brosten.

STAMA Parker EL

- Vedligeholdelsesfrie gelbatterier.
- Lad med 3-vejs tip.
- Pålidelig og let at betjene.

STAMA Mini EL

- Knækstyret og med vendbar førersæde.
- Servostyring.
- Hydraulisk tiplad (Manuel drejelad som ekstraudstyr).

STAMA Micro EL

- Handy lille ståtruck med vippelad.
- Vedligeholdelsesfrie batterier.
- Stort tilbehørsprogram.

STAMA Multi EL

- Med affjedret foraksel for god kørekomfort.
- Smal model med mange tilbehørsmuligheder.
- Hydraulisk drejelad.

STAMA Maxi EL

- 4-hjulstræk (4WD).
- Knækstyret og med vendbar førersæde.
- Hydraulisk tiplad (Hydr. drejelad som ekstraudstyr).

SE OG PRØV DET STORE UDVALG AF STAMA MASKINER HOS:

Almas Park & Fritid, Ålborg & Brønderselv

Lyngfeldt A/S, Hadsten

Anker Bjerre A/S, Holstebro & Lemvig

Herning Skov, Have & Park A/S, Herning

Vemas A/S, Vejle

Varde Have og Skovmaskiner ApS, Varde

Esbjerg Park & Havemaskiner ApS

Hans Holm A/S, Tinglev

Sønderborg Skov- Park & Have Maskincenter ApS, Sønderborg

Heden Maskinforretning A/S, Ringe

Havdrup Maskinforretning A/S, Havdrup

HER I SKIVE GØR VI ALTSÅ TINGENE FÆRDIGE!

Søren Boudigaard, boudigaard@boudigaard.dk
Indehaver, Boudigaard Begravelse

Nedlukningen af den patologiske afdeling på Regionshospitalet i Skive betød også en reducere i antallet af lokale pladser med kølefaciliteter til de afdøde.

Vi stod med et problem her i Skive, ligesom i så mange andre byer, hvor man pludselig står uden et kapel. Regionen havde flyttet Patologisk Afdeling fra Regionshospitalet her i Skive til Regionshospitalet i Viborg. Det betød, at der ikke længere var nogen betjening af kapellet her i Skive.

Vi fik midlertidig lov til at benytte kapellet, men skulle selv sørge for at få tingene til at fungere. Her skal det lige indskydes, at der kun var ét kapel i Skive Kommune med køl, nemlig på Fur, udover kapellet på Regionshospitalet

her i Skive. Så på sigt kunne vi godt se, at vi ville løbe ind i problemer.

Hvem skal så opbevare de døde

Vi kontaktede både Skive Kommune og Regionen for at spørge, om de ville drive kapellet videre. Der fik vi klar besked på, at det var der ingen af dem, der var interesserede i, og de gjorde det også helt klart, at det ikke var deres opgave at drive et kapel.

Det er egentlig lidt underligt, at når en person dør, er de

Skive og Salling Provstier forhandlede en aftale på plads med Regionen, der betød at provstierne i samarbejde med sognene overtog kapellet og igangsatte en ombygning.

offentlige kasser pludselig lukket i. Der er jo mange, der dør i eget hjem eller på et plejehjem eller på hospice, og i princippet er der ingen offentlig myndighed, der har pligt eller ansvaret for at opbevare de døde. Ved dødsfald på et hospital opbevares den døde i kapellet, indtil den døde udleveres til bedemanden. Så vi havde jo det problem, at vi både ville komme til at mangle kølefaciliteter og ceremonilokaler, hvis der ikke blev gjort noget.

Hjælp fra Skive og Salling Provstier

Skive og Salling provstier blev opmærksomme på problemet, og langt om længe skete der noget.

Provstierne Susan Aaen og Betty Ahrenfeldt tog nu kontakt til regionen, og der blev forhandlet en aftale på plads, så provstierne i samarbejde med sognene kunne overtage kapellet. Samtidig kontaktede provstierne de bedemænd, som benytter kapellet, for at orientere om deres planer.

Der blev igangsat en større ombygning, som gjorde, at vi i dag står med et topmoderne kapel. Kappellet lever virkelig op til de krav, der stilles i dag på alle måder. Det er indrettet smagfuldt, og ikke mindst har det betydet meget, at der er skabt et godt arbejdsmiljø, så man undgår de tunge løft.

Jeg synes, det er flot, at det er lykket, at få det her op at stå, det siger vi mange tak for!

Samarbejdet er vigtigt

Det fortæller jo også, at vi har et utroligt godt samarbejde her på egnen. Det synes jeg nu altid vi har haft, og der har altid været en god dialog. Vi arbejder rigtig godt sammen med præster, kirkegårde, kordegne mv. Jeg tror, det er vigtigt, for at få tingene til at fungere, at vi taler sammen og respekterer hinanden. Det giver en god forståelse for hinanden, og hvis der er problemer, så bliver de taget i opløbet.

Det ombyggede kapel er smagfuldt indrettet og arbejdsmiljøet har fået et løft.

Provsterne Susan Aaen og Betty Ahrenfeldt og de sogne de administrerer, fortjener en stor tak for at dette har kunnet lade sig gøre – og at folkekirken her har påtaget sig opgaven med at opbevare de døde på bedste vis.

Der har altid været et godt samarbejde imellem os, som jeg er sikker på vil fortsætte. Alting går meget lettere, når man husker at tale sammen.

En god løsning

Det er stort, at folkekirken har påtaget sig denne opgave. Og her skal vi huske på, at man har valgt at sige, at kapellet er for alle, også ikke-medlemmer af folkekirken. Det er da en flot gestus af folkekirken, som jo absolut er den største spiller på markedet, hvis man må have lov til at udtrykke det sådan.

Jeg håber modellen her i Skive kan være til inspiration for alle, der pludselig står med samme problem som vi gjorde her. Vi er i hvert fald meget glade for den model, vi har fundet frem til, og det fungerer bare supergodt. Så endnu engang tak til provsterne Susan Aaen og Betty Ahrenfeldt og de forskellige sogne, der har gjort dette muligt.

Lidt betragtninger i disse Corona-tider

Jeg kan ikke lade være med at tænke på, at man overhovedet ikke har kapacitet til at klare det store pres, der vil

komme, hvis der pludselig sker en masse dødsfald, som man jo har set i andre lande.

Egentlig er der jo ikke nogen, hverken i regionerne eller i kommunerne, der er forpligtigede til at stille kapel til rådighed. Det tror jeg ikke lige nødvendigvis, Sundhedsstyrelsen er klar over.

Groft sagt, er det jo familien selv, der er forpligtiget til at opbevare en afdød. Lovgivningen trænger vist til at blive opdateret.

Dejligt hvis vores model her i Skive, hvor folkekirken har vist handlekraft, kunne være med til at inspirere andre til at gøre det samme. Vi står virkelig med et problem på landsplan, og det kunne være dejligt hvis folkekirken vil tage den opgave på sig.

Flere bedemænd har følt sig presset til at etablere køleanlæg i egne lokaler, f.eks. lagerlokaler eller i en garage, en kedelig tendens, jeg synes, bør stoppes. ■

K&S Tree Care ApS
Certificeret træpleje

Kim Poulsen
Mobil 40 32 11 90

Lunikvej 9
2670 Greve
Tlf. 43 45 11 90

ks-treecare.dk

Vi er dem med
det
brede sortiment

- Buske, træer, stedsegrønne samt hække
- Rhododendron og surbundsplanter
- Roser, stauder, græsser og bunddække

Vejenbrød Planteskole A/S
Vejenbrødvej 25 - 2980 Kokkedal - Tlf. 48 28 01 77
www.vp-as.dk - salg@vp-as.dk

Digitalt Kirkegårdskort

OPMÅLING I HELE DANMARK

13	123	127	256	260	264
14	124	128	257	261	265
15	125	129	258	262	266
16	126	130	259	263	267

- Opmåling
- Kort
- Plejeplaner
- Rådgivning
- Protokoller
- Afsætning
- Ajourføring
- Nummerering
- 25 års erfaring

Landinspektørcentret A/S
Nygade 46 - 7400 Herning - tlf. 97 12 36 88
herning@lcdk.dk - www.lcdk.dk

JOHN DEERE

En traktor -
Mange muligheder
John Deere 1026R

**Z540R Zero-Turn
Plænetraktorer**

God førerkomfort, Stor klippepræcision
Vender på en tallerken

STAMA

24V Mini EL

Knækstyret lille model og med vendbar førerplatform

Husk
Følg os på

**A/S HAVDRUP
MASKINFORRETNING**

Salbjergvej 4 - 4622 Havdrup - Tlf. 46 18 55 44

Se mere på www.havdrup-maskinforretning.dk

Vi tager forbehold for eventuelle trykfejl

HÅNDBTERINGEN AF CORONAVIRUS I DET SVENSK BEGRAVELSESVÆSEN

Tekst og foto:
Tommy Christensen, redaktion@danskekirkegaarde.dk

Krematorierne arbejder sammen om at udnytte resurserne bedst muligt, i forhold til bl.a. kapacitet, transport, personale og kølefaciliteter. Foto: Det nye krematorium på Skogskyrkogården i Stockholm.

I fagbladet for de svenske kirkegårdsforvaltninger, Kyrkogården, har man kunnet læse om forskellige tiltag for at imødegå et eventuelt pres og en forøget arbejdsbyrde i forhold til Coronapandemien, som hænger verdenssamfundet med store og nærmest uoverskuelige konsekvenser.

Kyrkogården har henvendt sig til et bredt udsnit af svenske kirkegårdsforvaltninger og spurgt om hvordan og hvilke konsekvenser coronavirus har på den daglige drift. På krematorieområdet har man bl.a. i Malmø hævet loftet i forhold til det antal årlige kremeringer, krematoriet er godkendt til. Denne godkendelse gælder brænding af 4.000 kister og da man for nuværende normalt brænder 2.700 kister årligt, er der plads til et øget arbejdspress før man overskrider antallet af kremeringer man er godkendt

til. Måtte dette ske skal evt. overskridelser registreres særskilt.

I Lund Stift har man 9 krematorier, som samarbejder om strategi i forhold til bl.a. kapacitet, transport og kølefaciliteter. Da teknikken i krematoriebranchen ofte er den samme, ligesom ovntyper ofte er samme fabrikat, kan medarbejdere forholdsvis nemt arbejde på kryds og tværs af forvaltninger/krematorier, resurserne skal bruges der hvor behovet er.

Netop samarbejde omkring de udfordringer der måtte komme drøftes intenst på kryds og tværs af stifter og kommuner. Indtil videre har behov for yderligere tiltag dog ikke været nødvendigt i "den svenske kirke" men at man tager udviklingen med pandemien dybt alvorligt, viser

Selvom antallet af coronadødsfald i Sverige er Nordens højeste, er der ikke bekymring i forhold til kapaciteten på kirkegårdene. Foto: Skogskyrkogården i Stockholm.

eksempelvis forhåndsftaler med fritidsforvaltninger om brug af isstadions, som jo i Sverige næsten findes i enhver provinsby med respekt for sig selv, hvis kølekapaciteten skulle vise sig utilstrækkelig ved ophobning af kister m.m. Man har i Stockholm tidligere taget isstadions i brug for at kunne opbevare mange kister under acceptable forhold i en presset situation, nemlig efter tsunamien i Thailand i 2004, hvor over 500 svenskere mistede livet.

I Stockholm er der i forhold til jordbegravelse tilstrækkeligt med uddannet personale til de små smidige gravemaskiner, som transporteres på trailere imellem kirkegårdene. Også i forhold til denne begravelsesform er man er fortrøstningsfulde i forhold til at kunne imødegå et coronarelateret arbejdspress. Ligesom i Danmark har man

ved muslimske begravelse i Sverige oplevet problemer med antallet af deltagere og af den grund haft svært ved at overholde de nødvendige afstandskrav.

Som vi ved har Sverige valgt en anden strategi i forhold til corona end de andre lande i Norden og Europa. Man har ikke været så restriktive i nedlukningen af samfundet som i andre lande, og nu viser det sig også at Sverige har flest coronadødsfald i Norden og samtidig er et de lande med det højeste antal coronadødsfald i forhold til indbyggertallet.

Løsenet i forhold til Covid – 19 på kirkegårdsområdet i Sverige er grundig forberedelse, koordination og høj grad af samarbejde. ■

FÆLLESKREMATORIET I KOLDING UDVIDER MED NY OVN OG FILTER

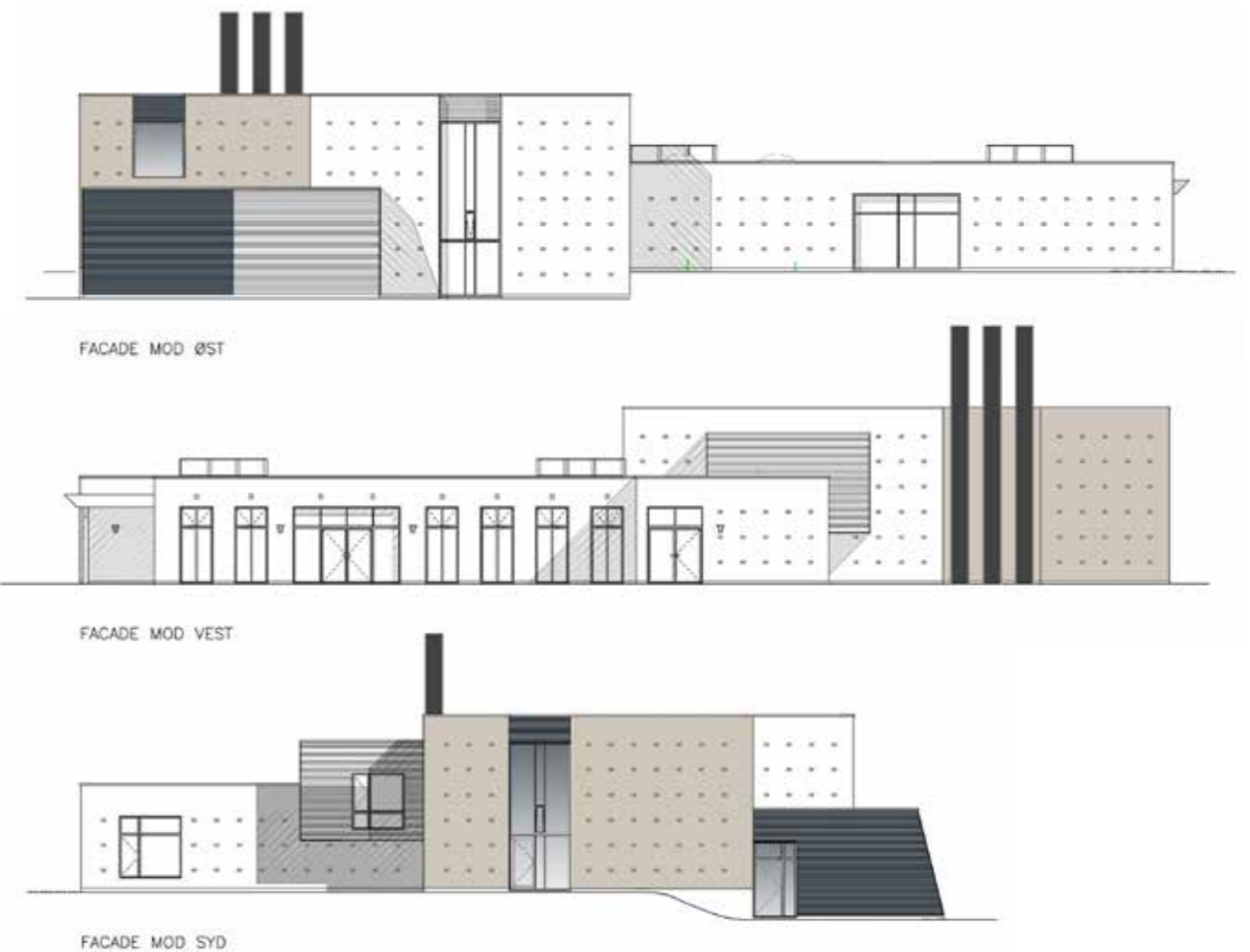
Af Søren R. Jepsen, srj@KremKon.dk
KrematorieKonsulenten

Selvom Fælleskrematoriet i Kolding oprindeligt var forberedt på ovn nr. 3, skulle der alligevel bygges til, da den blev aktuel. Den afsatte plads var i mellemtiden blevet brugt til de nye filtre, der blev påbudt for at rense røgen for støv og kviksølv. Illustration fra billund//hansen arkitekter.

I al ubemærkethed er de første spadestik til udvidelse af Fælleskrematoriet taget i april 2020. Den nye ovn og filterlinje leveres af Mitab og Flexcon, der også har leveret de 2 eksisterende ovne. Udvidelsen forventes klar til brug i foråret 2021.

Baggrunden er, at behovet for kremeringer har været støt stigende, fra 1485 kremeringer i år 2000 til 2393 kremeringer år 2019. Det er forventningen, at antal kremeringer fortsat vil stige i de kommende år. Krematoriet har tilladelse til at foretage 3.000 kremeringer om året, så der går endnu nogle

Udvidelsen følger den oprindelige bygnings arkitektoniske hovedgreb; fuldmuret i gule tegl og dele af facaden i en let konstruktion, beklædt med sinusplader. Illustration fra billund//hansen arkitekter.

år inden grænsen er nået.

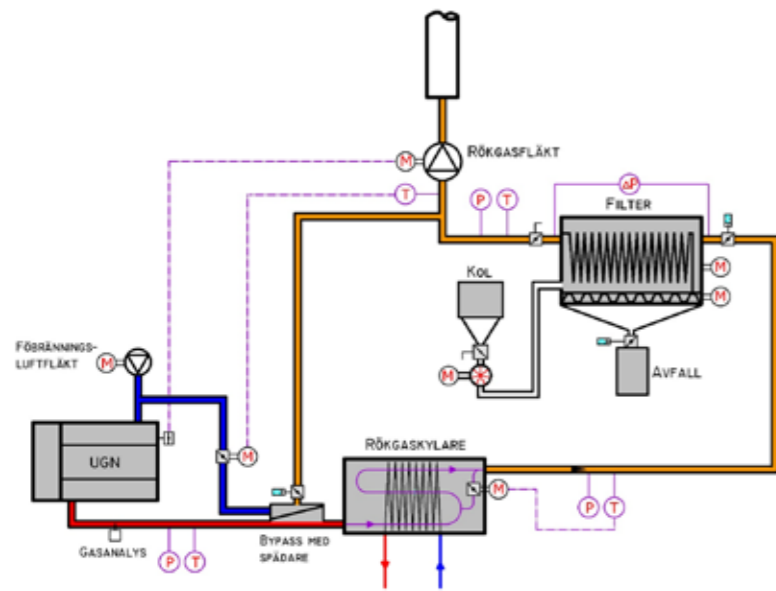
Behovsafklaring

Med kun 2 ovne til at klare de mange kremeringer, vil krematoriet være meget presset, hvis den ene ovn skal tages ud af drift. Det kan være i forbindelse med almindeligt vedligehold eller ved nedbrud af ventilatorer eller andet udstyr. De mange kremeringer og eventuelle driftsstop medfører ofte lange arbejdsdage og arbejde i weekender. Da der også stadig oftere forekommer ekstra store kister, som de nuværende ovne ikke kan klare, er der et behov for at udvide kapaciteten med yderligere en ovn, så der altid vil være minimum 2 ovne til rådighed.

Efter flere års drøftelser mellem fælleskrematoriets bestyrelse og diverse kirkelige organer blev der givet tilladelse

til at starte en undersøgelse af mulighederne for at udbygge krematoriet med ovn nr. 3.

Krematoriet kontaktede derfor KrematorieKonsulenten, Søren R. Jepsen fra Danske Krematoriernes Landsforening for at få ham til at belyse mulighederne for at få plads til en ny ovn med filter. Den daglige leder, Kjeld Mikkelsen, havde med sin mangeårige erfaring nogle helt klare ønsker og krav til udvidelsen. I tæt samarbejde mellem Søren og Kjeld blev der således skitseret flere forslag til udvidelse. I det eksisterende krematorium er der oprindeligt afsat plads til ovn nr. 3, men det var inden det blev påbudt at etablere rensning af røgen for støv og kviksølv. Så pladsen til ovn nr. 3 er allerede optaget af filtrene til de gamle ovne. Det stod derfor hurtigt klart, at det ville være nødvendigt at bygge til for at få mere plads.

Principdiagram for krematorieteknikken. Den nye ovnlinje er uafhængig af de 2 eksisterende ovne, men betjeningen af den skal føles som betjening af de eksisterende ovne.

Med baggrund i skitseforslag fra KrematorieKonsulenten blev der rettet henvendelse til arkitektfirmaet billund//hansen arkitekter, som også har været arkitekt på den oprindelige del af krematoriet. billund//hansen arkitekter har tilpasset KrematorieKonsulentens teknisk betonede oplæg, så udvidelsen også udgør en harmonisk sammenhæng med den eksisterende bygning.

Udvidelsen

Udvidelsen sker som en naturlig forlængelse af det eksisterende ovnrums, og andrager 120 m² i stueplan samt 126 m² i kælderplan.

Udvidelsen bygger videre på husets arkitektoniske hovedgreb fra opførelsen i 1998. Husets hovedfunktioner aflæses i bygningens ydre idet hovedfunktionerne er adskilt i forskellige bygningskroppe - "æsker", hvis størrelse, materialitet og åbenhed tilpasser sig de forskellige krav til rummene.

Ovnrumsrummet opføres som en fortsættelse af det oprindelige ovnrums som fuldmuret i gule tegl i samme bygningshøjde som eksisterende. Det naturlige terrænfald på grunden udnyttes som i det eksisterende ovnrums til en ovnopstilling i forskudt plan.

Den lavestliggende del, som rummer et depot, udføres i en let konstruktion beklædt med sinusplader ligeledes som eksisterende.

Bygningens skorstene, som tidligere har stået fri af bygningen, placeres i en niche mellem det gamle og det nye ovnrums og integreres således i bygningen.

Al bygningsarbejde udføres i hovedentreprise, så der kun er én entreprenør, der er ansvarlig for arbejdets udførelse. I stueetagen opstilles krematorieovn og indsætningsap-

parat, så der opnås en rationel arbejdsgang sammen med de gamle ovne. I kælderen opstilles al krematorieteknisk udstyr.

Den nye ovnlinje

Ovn og tilhørende krematorieteknik bygges, så den nye linje er helt uafhængig af de eksisterende ovne. Herved sikres, at der altid vil kunne være 1 ovn i drift, selv om f.eks. kølesystemet eller styresystemet for de 2 eksisterende ovne blev sat ud af drift. Der er naturligvis også en generator som kan levere strøm, hvis elforsyningen skulle svigte. Af hensyn til personalets betjening af det nye anlæg, blev det besluttet at det nye anlæg skulle udføres magen til de gamle ovne. Betjeningen af den nye ovn skal føles som betjening af de gamle ovne. Der blev således skrevet kontrakt med henholdsvis Mitab og FlexCon, som samarbejder om at få det nye anlæg til at føles som de gamle.

Krematorieteknikken for den nye filterlinje er vist på nedenstående principdiagram.

Overskudsvarme

Desværre kan overskudsvarmen fra krematoriet kun udnyttes til eget brug, da der ikke er fjernvarme i området. En stor del af overskudsvarmen bliver derfor smidt væk i et køletårn på bagsiden af krematoriet. Der er dog en kontakt til fjernvarmeforsyningen for at undersøge om der er alternative muligheder, f.eks. levering af varme til nogle større administrationsbygninger i nærheden. Den gamle diskussion om det er etisk forsvarligt at udnytte overskudsvarmen er nu vendt om – er det etisk forsvarligt ikke at udnytte overskudsvarmen? ■

Helt nye muligheder med digitalt kirkegårdskort

Smart nyt kortmodul fra EG Brandsoft gør det nemt at præsentere kirkegårdsdata i en letforståelig grafisk udgave. Det sikrer bedre kommunikation og nemmere planlægning.

- ✓ Nem kommunikation med kirkegårdens kunder, menighedsrådet og de øvrige interessenter
- ✓ Tydelig registrering af planlagte ændringer
- ✓ Hurtig og håndgribelig disponering af gravstederne

Kontakt EG Brandsoft på 9928 3565 eller skriv en mail til support@brandsoft.dk og hør mere om det nye kortmodul.

 www.eg.dk

 EG
Let's go further

Kortmodul kan bruges i kirkegårdssystemet, på mobil, iPad eller via appen Find Gravsted.

Kom forbi vores 3500m² showroom i Låsby
Nordeuropas største showroom med nye og brugte minilæssere

AVANT
Danmark

FLERE MODELLER TIL KIRKEGÅRDEN - FRA 99.000,-

Over 20 forskellige modeller

- Fra 700 kg - 2.540 kg egenvægt
- Både diesel, el, gas og benzin
- +260 forskellige redskaber

Græsklipper

Miljørive

Løvsuger

AVANT
Danmark

Jylland: 8695 7522 - Århusvej 12, 8670 Låsby
Sjælland: 5965 6037 - Industrivej 17, 4534 Hørve

Se alt udstyr på hjemmesiden:
www.avant.dk

SKRÆKSCENARIER

Af Jens Dejgaard Jensen
jdj@skk.dk

Den nuværende køle- og frostkapa- citet ved de danske krematorier er ikke gearet til at dække meget mere end et normalt behov for opbevaring af kister med afdøde. Indtil nu er vi sluppet med skrækken – Men der er behov for en national beredskabsplan i tilfælde af en epidemi med mange døde.

Covid-19 har givet begravelsesvæsenet en ny virkelighed. Pludselig måtte vi erkende, at vores relativt rolige og kontrollerede hverdag kunne blive ukontrollabel. Myn- dighedernes ret resolute indgreb mod forsamlingsfrihed mm. har uden tvivl gjort en forskel.

Det var spændende dage før påske – antal indlagte steg, de indlagte begyndte at dø, og så skal vi være klar til at hjælpe familier med at afholde en højtidelighed og finde

et gravsted.

Men hvad nu hvis epidemien løb løbsk, som vi har set det ske i Italien, New York og andre steder – med lange rækker af kister der køres ud af byen i nattens mulm på lastbiler?

Svære situationer

På nuværende tidspunkt – medio juni – trækker vi vejret

lettere igen. Kirker og kapeller begynder en mere kontrol- leret åbning, og vi har lært at passe på os selv og hinan- den, så vi ikke spreder virus.

”Det har været sørgeligt at læse dødsannoncer de seneste måneder, hvor der ganske ofte har stået, at bisættelsen er foregået i stilhed eller for få indbudte. Nogle gange med løfte om mindesamvær, når forholdene tillader det”. Således indledtes lederen i Kristeligt Dagblad 16. maj 2020. Og det afspejler jo det dilemma vi alle har været i – på den ene side vil vi gerne yde pårørende til en afdød en god service, men sundhedsmyndighedernes råd om at begrænse forsamlinger havde konsekvenser.

Task Force

I vore egne rækker blev der dannet en ”Task Force” med blandt andet formændene for DKL, FDK og FAKK sam- men med biskop Elob Westergaard, samt repræsentanter fra kirkeministeriet, landsforeningen af menighedsråd, provsteforening, 3F og stiftsforvaltning. Gruppens opgave og formål er at afklare, afdække og søge at komme med løsninger på problemstillinger for kirkegårdsområdet under Covid-19-epidemien.

Gruppen har hver uge indsamlet data fra krematorierne, og de kunne i starten af juni aflevere en status, som ses i tekstboksen.

Opgørelse fra ”Task Force” 4. juni 2020:

- Antal kølerumspladser ved krematorierne i Danmark: 1362 pladser
- Antal frostrumspladser ved krematorierne: 81 pladser
- Antal kister på frost, der afventer højtidelighed: 12 kister
- Antal urner, der afventer højtidelighed: 615 urner

Det ret store antal urner, som afventer højtidelighed er værd at bemærke – det er familier, der finder betingel-

serne for en højtidelighed med mulighed for ganske få deltagere for snærende.

De ret få kister, der er på frost med henblik på senere højtidelighed er også værd at lægge mærke til. På lands- plan er der meget få frostpladser, og disse linjers forfatter tillod sig på et tidspunkt at melde tilbage til Task Force, at hvis det er for nemt at få udsættelse af en højtidelighed på betingelse af at kisten med afdøde kom på frost – så ville vi snart skulle leje frysehuse rundt omkring. Det ser ikke ud til at blive nødvendigt.

Men køle- og frostkapa- citeten er overordnet set ikke gearet til anden end hvad vi er vant til, stort set. Vi skal være glade for sundhedsmyndighedernes restriktive råd i forhold til Covid-19!

Brug for en beredskabsplan

Hvad der derfor blev meget synligt, da store dødstal var en nærværende trussel, er manglen på en beredskabsplan i tilfælde af epidemi med mange døde. Tom Olsen, for- mand for DKL, skrev på et tidspunkt herom: ”Jeg er helt enig i at der bør være en national beredskabsplan, men det kræver at udfordringen bringes op på et overordnet plan. For mig gerne Kirkeministeriet, hvis det bliver prio- riteret, men ellers kan det jo være biskopperne – Kommu- nernes Landsforening – Menighedsrådsforeningen, som er dem der i sidste ende kommer til at stå med de praktiske udfordringer”.

”Task Force” har vist, at de kan holde overblikket i en uvant situation. Den tværfaglige sammensætning er uden tvivl en styrke, som giver adgang til mange ministerier og styrelser. ■

Schäffer

2428 SLT
Kompakthed og styrke i skønneste forening!

- KUN 89 cm bred
- KUN 189 cm høj
- MEN løfter 1000 kg på palle helt til top!

WWW.SCHAEFFER.DK
+45 99 28 29 30

HELMS

KOMPAKT & STYRKE

LAGERFØRENDE FORHANDLERE

Anker Bjerre, Høstebro	97421010
Anker Bjerre, Lemvig	97823344
Almas Park & Fritid, Aalborg	96520300
A.P. Jørgensen, Ribe	75420977
Boi Davidsen, Brøndbo	74711338
Brørup Traktor & Maskincenter	75382024
Egtved Maskinforening	75551333
Gara Maskinhandel	86622222
Glemberg Maskin Center	64721460
Granhøj Landbrugsmaskiner, Østermarie	56470020
Grundvold Maskinhandel	86687633
Hans Holm Maskinforening, Tinglev	74664094
Hadsten Maskiner	26296588
Helms TMT-Centret, Herning	99282930
Helms TMT-Centret, Aarhus	88109108
Helms TMT-Centret, Ringsted	57811100
Helsingø Maskinforening	48795122
Kædeby Maskinforening, Humble	62571255
Lunde Maskincenter	75310023
Mertz, Næskov	54921911
Midtjurs Traktortager, Nimtofte	86398488
Maskincenter Roskilde	46389203
O. Søndergaard & Søner, Otterup	64851102
Præstebro Maskiner	98867288
Thy-Mors Udmugning og Maskinservice	97933377
Traktor & Hestspecialisten A/S, Brønderslev	96330300

KATASTROFE/ ATOMKIRKEGÅRDE

Af Tommy Christensen, redaktion@danskekirkegaarde.dk
Og Dick Kreinøe, dk@gladsaxe kirkegaard.dk

Hvert år siden den 6. august 1981, har "Kvinder for fred" plantet en fredsrose i Fredshaven på Gladsaxe Kirkegård. Foto: Dick Kreinøe.

Med udgangspunkt i en artikel skrevet af journalist **Tomas Revsbeck**, *Dagbladet/Nordvestnyt/Sjællandske*, i forbindelse med at det var 30 år siden at man i 1989 rev Berlinmuren ned og den kolde krig blev lagt på hylden, vil jeg i denne artikel fortælle om årtiers frygt for russiske atombomber, en bekymring som gemmer et stykke Danmarkshistorie, der involverede mange kirkegårde i det ganske land.

I 1950 begyndte man at udpege arealer til atomkirkegårde – eller nød- og katastrofekerkegårde, et tiltag der skete i skyggen af den stadig eskalerende og omsiggribende kolde krig imellem øst og vest, hvor netop Danmark lå lidt udsat midt imellem. En politisk beslutning pålagde samfundet at udpege disse arealer som en del af det daværende beredskab. Kommuner, embedslæger og menighedsråd fik udfordringen med at finde egnede arealer lokalt, og ofte

blev der naturligt fokuseret den stedlige kirkegård som en valgmulighed. Tomas Revsbeck's forespørgsler om hvor mange af disse arealer der er og hvor, ved forskellige instanser som Sundhedsstyrelse, Beredskabsstyrelse, kirkeministerie, menighedsrådsforening og flere sjællandske kommuner gav ingen svar, ingen vidste tilsyneladende ret meget, eller noget som helst. Et bud fra beredskabsstyrelsen var, at de nok ligger hengemt i et ringbind og samler støv, måske hos det tidligere civilforsvar, klassificeret og hemmeligstempelt. Atomkirkegårde var en del af et seriøst og detaljeret beredskab som også rummede nødhospitaler, og andre livsfornødenheder, hengemt på skoler og lagre. Efterkrigs – Danmark følte sig nødsaget til at ruste sig hvis det værste tænkelige skulle indtræffe. Kun få almindelige danskere kendte til disse anlæg og planer, til trods for den dengang husstandsdelte pjec "Hvis krigen Kommer", som fortalte hvad man skulle gøre hvis en katastrofe måtte indtræffe. Den kolde krig kan næsten betragtes, og virkede som en psykologisk skræmmeekampagne, hvor stormagterne spillede med musklerne, hvilket krævede handling og politiske beslutninger. Verdenssamfundet var forholdsvist skrøbeligt oven på 2 verdenskrige, så i Danmark ville man meget nødtigt være uforberedte og der blev brugt rigtig mange resurser på at etablere og vedligeholde dette omfattende beredskab. Der er nu gået 75 år siden 2. Verdenskrig, som jo er mange år uden krige af den kaliber, i forhold til tidligere sådant rent historisk. Hermed er ikke sagt at der ikke er krige og ufred i verden i dag, nej man slås jo hele tiden rundt omkring, men man føler at verden globalt er blevet et mere stabilt sted at være, af bitter erfaring, og man har indset nødvendigheden af alliancer og dialog.

Atom og katastrofekerkegårde i dag

Hvad blev der så af atom og katastrofekerkegårde i Danmark? Er de der stadig og ligger de stadig klar til brug hvis nødvendigheden skulle opstå? Eller hvordan? Ifølge Tomas Revsbeck er der ikke rigtig nogen der kender status, og om tidligere trufne foranstaltninger og beslutninger stadig er gældende. Planlagte arealer, udpeget af kommunale instanser var ikke nødvendigvis afklaret rent praktisk med lodsejerne, hvilket kun ville ske hvis det blev nødvendigt, og er derfor måske bare gået i glemmebogen. På mange af de implicerede kirkegårde var sagen en anden, der blev katastrofekerkegården udlagt som sådan og derfor måtte disse ofte store arealer ikke anvendes til andre formål. Her så mange år efter, viser det sig dog, at der er kirkegårde og menighedsråd, som har udlagt de som en del af beredskabet udpegede arealer til nye gravstedsanlæg, når nu det alligevel bare lå der tomt, bekvemt og ubrugt hen. Man må konkludere at ikke alle har kendt til tidligere trufne

beslutninger og formålet for disse arealer og derfor har betragtet det som anvendeligt til kreativ kirkegårdsudvikling. Men der er bestemt også menighedsråd og kirkegårde som er helt bevidste om efterkrigstidens stort anlagte beredskab og at arealer øremærket katastrofekerkegårde er forbudt område for udviklingslystne og visionære kirkegårdsledere, gravere og menighedsråd.

Kan arealerne bruges

I forbindelse med lidt konsulentvirksomhed for mindre kirkegårde efter min pensionering, ser og hører jeg om disse tomme felter, som blot ligger tomme og ubrugte hen, selv på helt små landsbykirkegårde. I et lille bitte sogn i Midtjylland, Grathe sogn, midt på den jyske hede, hvor man udover en meget smuk lille kirke har en fin og sirlig kirkegård, som ikke er meget større end en stor parcelhusgrund. Her er der udlagt et pænt stort areal til katastrofekerkegård i forhold til kirkegårdens størrelse, og da jeg foreslog stedet til f.eks. gravstedstypen fællesplæne med plade kiggede man forundret på mig og tænkte (tror jeg) "Vil du fucke med vores katastrofekerkegård?" Næ det går slet ikke. Okay men så kan I måske lave et lille charmerende rum for udeaktiviteter eller blot anlægge en smuk lille stemningsfyldt staudehave til refleksion. Skulle katastrofen efterfølgende indtræffe, spiller det nok ingen rolle i arbejdet med massegraven, at der er tilplantet med mindre træer, buske og stauder. En katastrofe/atom kirkegård skal nødvendigvis ikke blot være et stort tomt og fantasiløst græsareal. Måske skal der heller ikke mere være så mange og store arealer udlagt til dette formål, her tænker jeg på kremeringsprocessen, som jo har vundet indpas siden man opfandt begrebet atomkirkegård med tilhørende massegrave.

Om katastrofekerkegården på Gladsaxe kirkegård, beretter kirkegårdsleder Dick Kreinøe:

Katastrofekerkegård i Gladsaxe - "Fredshaven"

I slutningen af 1970'erne blev Gladsaxe kirkegård udpeget til katastrofekerkegård af det daværende Civilforsvaret (i dag Beredskabsstyrelsen). Det var truslen fra østblokken, der var bevæggrunden for, at man udvalgte begravelsespladser i tilfælde af atomkrig eller storkatastrofer.

Foreningen Kvinder for Fred, Gladsaxe, havde fået nys om, at der var oprettet en katastrofekerkegård på Gladsaxe kirkegård, og de arrangerede et demonstrationsoptog den 6. august 1980. Man valgte den 6. august, fordi det er datoen for den første atombombe over Hiroshima i 1945. Optoget gik fra Gladsaxe Rådhus til Gladsaxe kirkegård, hvor de lagde blomster og bannere med teksten: "Her er katastrofekerkegården i tilfælde af atomkrig", på en af

Grathe Kirkegård: I forhold til kirkegårdens størrelse, er det et stort område, der stadig ligger klar til at modtage ofre for krig eller andre katastrofer. Foto: Tommy Christensen.

På 50-årsdagen for atombombens fald over Hiroshima d. 6. august 1945, blev der i stedet for en fredsrøse plantet et Japansk Kirsebærtræ. Foto: Dick Kreinøe.

kirkegårdens store græsplæner.

Året efter henvendte nogle medlemmer sig fra "Kvinder for Fred" til kirkegården og spurgte om de i forbindelse med dette års demonstrationsoptog kunne låne et lokale, hvor de kunne holde et møde, når de kom på kirkegården den 6. august.

Vi kom dermed i dialog med dem og spurgte om de ikke ville se det område, der var udvalgt til katastrofekirkegård i stedet for at lægge blomsterne på en vilkårlig græsplæne. Da vi stod ved området, opstod ideen, om at man kunne plante en fredsrøse i stedet for at lægge blomster og bannere.

Vi aftalte med "Kvinder for Fred", at de hvert år på Hiroshimadagen planter en fredsrøse, og at vi (kirkegården) skulle passe roserne og gøre plads, efterhånden som der blev plantet flere.

De spurgte, om de måtte sætte et skilt på stedet med teksten: "Fredshavens første rose blev plantet den 6. august 1981. Kvinder for fred, Gladsaxe", hvilket vi gav tilladelse til. På den måde kom området til at hedde Fredshaven. I 1995 var det halvtredsåret efter bombens fald over Hiroshima, og der blev det år sat et Japansk kirsebærtræ i

stedt for en rose.

Kvinder for Fred blev opløst for flere år siden, men 2019 var kun en kvinde, der havde været med fra starten, og plante en rose den 6. august.

Jeg synes, det er en smuk historie med en alvorlig baggrund, og jeg håber, at den sidste kvinde holder ud i mange år endnu. Men selv om plantningen en dag holder op, vil "Fredshaven" med sin historie også fremover tale for sig selv.

Afrunding

Jeg synes at man, politisk og eller beredskabsmæssigt bør drage en konklusion: Er disse arealer rundt i Danmark stadig at betragte som en del af beredskabet, eller har man bare glemt at de ligger der, og hvad er planen fremadrettet. Det ville være god service for de implicerede parter. Her i skrivende stund, et par dage efter vi som for 75 år siden, i år dog med lidt forsigtighed har fejret Danmarks befrielse, midt i en Corona pandemi, får man øje på at det måske er her man skal bruge ressourcer beredskabsmæssigt, ligesom terror er en stor del af trusselsbilledet i dag. Samfundet og verden ændrer sig til stadighed, ligesom dets og dens udfordringer. ■

Tidsskriftet KIRKEGÅRDEN

Tidsskriftet KIRKEGÅRDEN er et fagblad for de danske kirkegårde og krematorier. Tidsskriftet henvender sig til alle, der har tilknytning til kirkegårde og her kan man finde inspiration, nyheder og nyttig viden.

Tidsskriftet udkommer 6 gange pr. år og sendes til mere end 900 kirkegårdsfolk landet over.

Et abonnement koster 350,- kr. pr. år

(400,- kr. hvis bladet skal sendes til adresser i udlandet)

Redaktion sætter stor pris på faglige indlæg fra både ind- og udland, ligesom udenlandske firmaer er velkomne til at købe annonce plads i bladet.

For yderligere oplysninger eller bestilling af abonnement:
Se hjemmesiden:
danskekirkegaarde.dk/tidsskrift

WEIDEMANN
designed for work

Hoftrac læssemaskinerne og den elektriske udgave eHoftrac løser arbejdsopgaverne hurtigt, fleksibelt og sikkert.

Weidemann produkter er lig sikkerhed, komfort og økonomi, som du altid kan regne med. Med markedets laveste driftsomkostninger er Weidemann minilæssere til jer, der forventer kvalitet og pålidelighed.

**Vil du høre mere om Weidemann minilæssere?
Send os en besked, så ringer vi dig op og tager en snak.**

Stemas Maskinsalg A/S
Tolsagervej 2, 8370 Hadsten
86 43 49 00
www.stemas.dk
stemas@stemas.dk

STEMAS
Maskinleverandør siden 1981

Ole Rømers Vej 1 B-C • 9870 Sindal • www.norcar.com • tlf. 9621 9020

755xc - a6020 - a6026 - a6226 - a7236 - a7545

MINILÆSSERE

Stabilitet

Service venlig

Ergonomisk

Knæstyret maskine med ekstrem snæver vende radius, konstrueret med henblik på god ergonomi og med førerens sikkerhed i højsæde, og nem betjening. Vores maskiner overholder alle gængse stillede sikkerheds krav, og mere til.

Norcar har 50 års erfaring i produktion af maskiner og anvender kun de bedste komponenter. Norcar kan tilbyde et stort redskabs program.

KONTAKT OS FOR EN UFORPLIGTENDE DEMO HOS JER.

KIRKEGÅRDEN PÅ HART ISLAND – I CORONAKRISEN

Af Lene Halkjær Jensen,
lene.bladet@mail.dk

Hart Island (nederst) er 1,6 kilometer lang og ca. 400 meter på det bredeste sted. Ud over kirkegården, er her ikke meget andet end gamle forfaldne bygninger fra tidligere tiders brug. Foto: Doc Searls, CC BY 2.0.

Den lille ø Hart Island ligger i Long Island Sound ud for New York-bydelen Bronx. Her ligger verdens største skattefinansierede fattigkirkegård.

Kirkegården er udelukkede beregnet for de borgere i New York City, der enten er fuldstændigt ubemidlede, ikke kan identificeres, eller hvor man ikke kan finde frem til de pårørende. Hvert år bliver der nedsat omkring 1.500 kister i massegrave på Hart Island, hvoraf ca. 1/3 af dem er dødfødte og spædbørn. I alt er der

Coronakrisen i New York

New York har været hårdt ramt af covid-19. Siden virusudbruddets start, er der registreret mere end 26.600 dødsfald i delstaten New York, ud af en samlet befolkning på lige under 20 millioner. Det har bl.a. medført et enormt pres på alle begravelsesvæsenets aktører. I nyhederne d. 10. april kunne man se dronemotos, der viste massebegravelser på Hart Island. Normalt begravnes der ca. 25 om ugen i massegrave på Hart Island, men under coronaudbruddet, er det tal næsten femdoblet. Kisterne sættes tæt, i 2 lag, i store render. Det har også været nødvendigt at ændre på retningslinjerne: Normalt bliver en afdød først begravet på Hart Island, hvis man ikke har kunnet finde frem til pårørende indenfor 14 dage. Det tidsrum er nu, af hensyn til den manglende kapacitet i ligkapperne, sænket til 6 dage. Nogle uger senere kunne man på TV2 se andre konsekvenser af de høje dødstal: En bedemandsforretning i New York var med lastbiler og hjælp fra frivillige, begyndt at transportere de afdøde, der skulle kremes, til krematorier i nabostaterne. På tidspunktet for TV2-reporterens besøg, opbevarede bedemandsforretningen 35 lig på trærammer med en kraftig papkasse over, i garderoben, ceremonirummet og alle andre steder, hvor der var gulvplads.

begravet mere end 1 million mennesker på kirkegården på Hart Island.

De dødes fængsel

Kirkegården drives af New Yorks fængselsvæsen og arbejdet på kirkegården varetages af indsatte fra fængslet på Rikers Island. Og som i et rigtigt fængsel, kan man ikke bare besøge kirkegården. Der findes ingen former for offentlig transport til Hart Island og den eneste lovlige mulighed for at komme der ud, er ved at få til-

ladelse til at komme med den båd, der fragter kisterne til øen. Besøgende til kirkegården skal derfor kontakte fængselsvæsenet - New York Department of Correction – for at aftale transport til øen. Den 3. torsdag i hver måned, er der mulighed for at komme med båden til Hart Island, hvis der altså er plads...

Kirkegården og øen har ikke nogen form for faciliteter og det er ikke tilladt at besøge de enkelte gravpladser, selv om man har fundet frem til hvilken massegrav, ens pårørende er begravet i. Nær havnen på Hart Island er der lavet et simpelt lille udsigtspunkt, hvorfra man kan se ud over kirkegården – og tættere på gravpladserne må man ikke komme.

"City Burial"

Offentlighedens kendskab til forholdene på Hart Island er begrænset, og det er langt fra alle, der af økonomiske årsager er nødt til at lade deres pårørende få en såkaldt "City Burial", der er helt klar over de barske vilkår, det medfører efterfølgende. Den store andel af børnebegravelse på Hart Island dækker over det faktum, at mange, f.eks. enlige mødre, ikke har råd til at betale for begravelsen af deres børn på en almindelig privat drevet kirkegård. Der ses også adskillige eksempler på at en afdød, hvor man ikke i tide har kunnet finde frem til de pårørende, bliver begravet på Hart Island. Af samme årsag, bliver der flyttet en del kister fra kirkegården, efterhånden som de pårørende finder ud af, at en slægtning er blevet begravet her. Selve opgravningen af kisten koster ikke noget – og på New York Department of Correction's hjemmeside, kan man finde en detaljeret beskrivelse af ansøgningsproceduren...

Hart Island Project

Siden 1994 har Hart Island Project hjulpet pårørende med at finde frem til slægtninge, der er begravet på Hart Island. Gruppen bag Hart Island Project arbejder også på at udbrede kendskabet til vilkårene for kirkegården på Hart Island og for at forbedre adgangsforholdene for de pårørende. I 2008 fik Hart Island Project aktindsigt i kirkegårdens protokoller fra 1985 og frem til 2007, og i 2013 blev listen over de begravede, i perioden fra 1977 og frem til nu, gjort søgbar online på New York Department of Correction's hjemmeside.

På lang sigt arbejder Hart Island Project på at driften af kirkegården flyttes over til New York City's Parkafdeling og at øen bliver en offentligt tilgængelig mindepark, der kan fungere som et grønt åndehul for

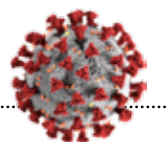
alle byens borgere. Men hensynet til at holde omkostningerne ved den skattebetalte kirkegårdsdrift så lave som muligt, gør det til en langsom og besværlig proces.

Opfølgning

Artiklen om Kirkegården på Hart Island blev bragt i nr. 2, 2016. Siden da er der sket en udvikling. I 2019 blev det aftalt at driften af kirkegården på Hart Island skal overgå til New York City's Parkafdeling. Det forventes at det kommer til at ske i juli 2021. New York Department of Correction, der stadig står for driften af kirkegården på Hart Island, oplyser at det ikke længere er indsatte fra fængslet på Rikers Island, der udfører begravelserne på Hart Island, men at det sker med hjælp fra ekstern arbejdskraft. De mange dødsfald i forbindelse med udbruddet af coronavirus, har skabt opmærksomhed omkring forholdene på kirkegården på Hart Island. Melinda Hunt, der er talsmand for Hart Island Project, udtaler at den tid hvor fattigkirkegården på Hart Island var ukendt, nu er slut. Mange vil nu kende til en, der er blevet begravet på Hart Island under udbruddet af coronavirus: Dødsraten er høj blandt dem, der bor tæt, er tvunget ud i de offentlige transportmidler og generelt ikke har mange penge. De har heller ikke råd til at betale for en privat begravelse og må overlade deres pårørende til en "City Burial" på Hart Island. Håbet er, at den øgede opmærksomhed og det at driften i 2021 flyttes til New York City's Parkafdeling, vil være med til at forbedre forholdene for de pårørende til dem, der er blevet begravet på kirkegården på Hart Island. ■

Hart Island

New York City købte Hart Island i 1868 og har brugt øen som fattigkirkegård (Potter's Field) siden 1881. Øen har gennem tiderne været anvendt til mange forskellige formål: bl.a. fængsel, drengehjem, psykiatrisk hospital for kvinder, karantæneområde og opstilling af Nike-missiler under den kolde krig. De sidste levende beboere forlod Hart Island i 1976, da Phoenix House (et narko- og alkoholafvænningscenter) blev lukket ned. De gamle bygninger på øen bliver ikke vedligeholdt og rives ned, efterhånden som der skal bruges mere plads til kirkegården.

SKRIVER DU DIG OGSÅ IND I SENIORFÆLDEN, NÅR DU SØGER JOBS?

Af Lene Søemod, les@ftfa.dk
Kommunikationskonsulent, FTF-a

For mange føles jobsøgning som en ulige kamp, når tallene på dåbsattesten er et sted før 1960'erne. Få jobrådgiverens råd til at skrive dig selv forrest i ansørgerfeltet, uanset om du er fyldt 50 eller 60 år.

”Ingen vil ansætte en, der er så gammel som mig.”

FTFa's jobrådgiver, Louise Vilhelmsen, har hørt den type udsagn mange gange. Hun har sammen med sin kollega Thor Damgaard Holm stået for to længere forløb kun for ledige medlemmer, der er over 50 år. Mere end halvdelen af deltagerne på forløbene har fået

foden inden for på arbejdsmarkedet.

De overordnede råd, hun gav medlemmer i forløbet, deler hun med dig her.

Motivation er din vej frem

Motivation er helt afgørende for din jobsøgning. Det er den ifølge Louise Vilhelmsen af to grunde. For det første får du sat flueben ved flere opgaver, når du er motiveret, og så er motivation ikke mindst vigtig, fordi den er din indledende salgskrog, når du søger et job.

”Når en arbejdsgiver vurderer, om du er den rigtige til jobbet, kigger de på din motivation. Du behøver ikke at brænde for alle de jobs, du søger, men fortæl om hvad, du synes, der er spændende. Hvad får dig til at trives i jobbet – det kan fx være relations arbejde eller det faglige indhold – og balancér så din motivation og din erfaring, så det fylder lige meget i din præsentation af dig selv,” lyder Louise Vilhelmsens råd.

Hun fortæller, at du kan finde din motivation ved at tænke tilbage på, hvad det tidligere var, du trivedes med i dine tidligere jobs. Hav mod til at vælge fra i de kompetencer, du præsenterer, sådan at du fremstår som det rette match til netop dén stilling, uden at du er over- eller underkvalificeret.

En anden måde din motivation kan komme frem på er ved at vise, at du har lavet research om kirkegården: ”Har du undersøgt hvem kirkegården er, og hvad de står for, så viser du allerede, at du er motiveret for at arbejde der,” siger Louise Vilhelmsen.

Lav supplerende salgsarbejde

Du lægger al din energi i at skrive et godt og gennemarbejdet cv og ansøgning til en bestemt stilling. Efter et par uger får du en autogenereret mail med et afslag. Det er den barske virkelighed for mange.

Og det er Louise Vilhelmsens direkte opskrift på en faldende motivation:

”Ansøgninger bør ikke være det eneste, du gør, for så kan du hurtigt brænde ud. Supplerer du med andre ting som research og at være opsøgende i forhold til fx kirkegårde, relevante medarbejdere hos en interessant kirkegård eller til andre ledige, øger du både din motivation og din viden om den stilling, du gerne vil ende op i.”

Der er flere måder, du kan være opsøgende på, og der er ikke én rigtig. Hvis du har brug for at opkvalificere dine kompetencer, så tag fat i nogle kirkegårde og byd dig til i et vikariat eller en kort praktik. Så du kan lære det, der bringer dig tættere på dit næste job og udvide dit netværk.

Inden du tager kontakt til en arbejdsgiver, anbefaler Louise Vilhelmsen, at du gør to ting:

”Find ud af, hvad du gerne vil med din kontakt. Vil du vide mere om arbejdsgiverens behov, deres personale-sammensætning eller noget helt tredje?” Når først du har det på det rene, skal du øve dig.

”Øv dig på hvordan du vil præsentere dig selv, og hvad du kan blive spurgt om. Det bedste er, hvis du kan øve dig sammen med en, men du kan også øve dig ved at formulere dit budskab højt – øv dig foran spejlet.”

Jo mere forberedt du er, inden du ringer, des mere energi frigiver du til at lytte og bringe dig selv og din viden om virksomheden ind i samtalen. Øver du dig, vil du få et andet sted at tale ud fra med mere overskud.

Udfordre fordomme i din ansøgning

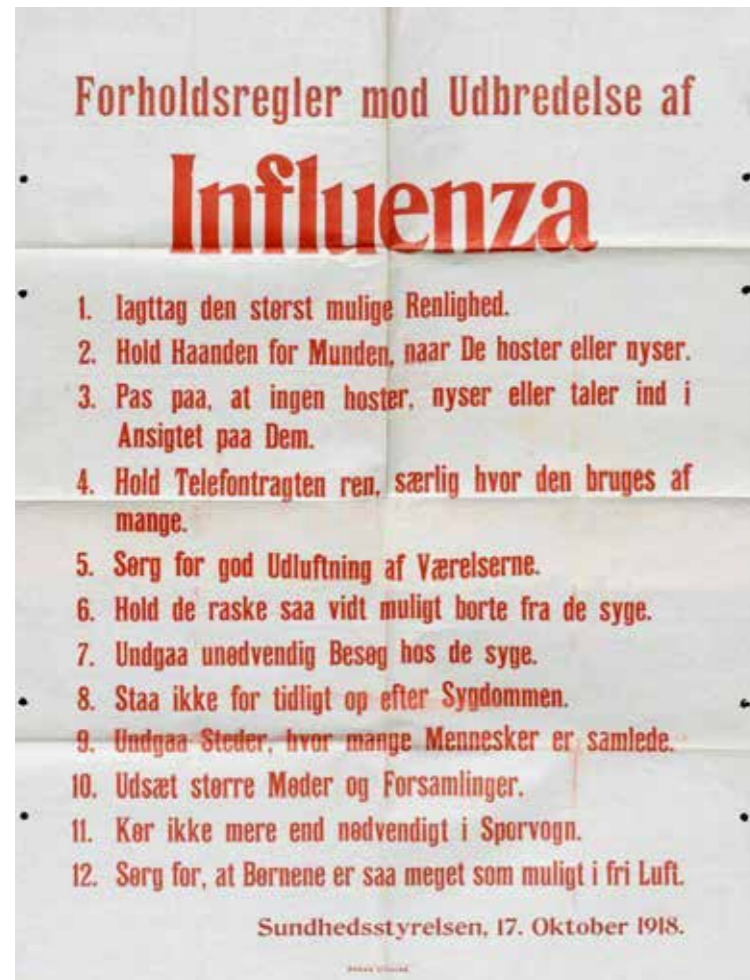
Oplever du, at det alene er din alder, der er imod dig, kan du overveje at italesætte din fremtid ved kirkegården, hvis fx du ser dig selv på arbejdspladsen de næste 5-6 år frem. Ifølge Ballisagers rekrutteringsanalyse fra 2018 rekrutterer de fleste arbejdsgivere nemlig med en gennemsnitlig 5-6 årig ansættelsesperiode for øje: ”Mit råd er, at signalere med dit sprog, at du stadig har energi og gejst, og at du tænker fremad. Identificér dig med dine kompetencer i stedet for din alder. Sådan kan du vise, at du godt kan være en erfaren kirkegårdsleder med blik for fremtiden,” fortæller Louise Vilhelmsen.

Har du tænkt dig at gå på pension om et par år, så kan du overveje at fokusere din jobsøgning på tidsbegrænsede stillinger og på den måde stadig have dig selv med i jobsøgningen.

Perioden, hvor du søger jobs, kan være en mental hård tid, og derfor er det Louise Vilhelmsens råd, at du også ser jobsøgningen, som en mulighed for at tænke nyt: ”Når vi bliver ledige, er det en chance for at være nysgerrig, se anderledes og måske lidt skævt på tingene. Hvor kan du bruge dine kompetencer i en anden type stilling, organisation eller branche? Der er fx mange, der vælger at søge nye jobs, hvor de får lov til at bruge nogle kompetencer eller faglige interesser, som de ikke har brugt så meget førhen,” siger hun og kommer med en opfordring til dig, der går og kigger dig om efter et nyt job:

”Når nu du har læst artiklen her færdig, og du går i gang med at lave den næste kop kaffe – tænk da over hvordan du i din ledighed løbende kan sætte dig mål og udfordre dig selv? Start med at finde én ting, som du vil gøre anderledes i din jobsøgning i de næste par uger. At sætte dig et mål og udfordre dig selv på at opnå det, kan give ny viden og energi tilbage til dig i jobsøgningen!” ■

DEN SPANSKE SYGE

Sundhedsstyrelsens råd fra 1918 minder en del om dem, der er givet i forbindelse med udbruddet af Coronavirus. Der blev dog ikke grebet nær så drastisk ind dengang. Foto fra Dansk Sygeplejehistorisk Museum.

For godt hundrede år siden blev verden ramt af den spanske syge – en voldsom influenzapandemi, der på verdensplan menes at have kostet op mod 50 millioner mennesker livet. Heller ikke Danmark gik ramt forbi – og sporene kan stadig findes i kirkegårdenes gamle protokoller og på gravsten rundt om på de danske kirkegårde.

Da de første forlydender om en mystisk ny virus i Kina tonede frem i nyhederne i december 2019, var der nok ikke mange, der havde fantasi til at forestille sig de voldsomme konsekvenser denne såkaldte coronavirus i løbet af få måneder ville få for Danmark og hele verdenssamfundet. I Danmark har vi jo et velfungerende sundhedsvæsen og

hvert efterår tilbydes vi et skud vaccine mod vinterens influenza-epidemi, så helt galt kunne det vel ikke gå – og det var jo langt væk, i Kina, det var galt...

Smittespredning

Anderledes så det ud, da den spanske syge spredte sig i Europa i løbet af foråret 1918. Smitten menes at være kommet til Europa med troppetransporter fra USA. De amerikanske soldater skulle kæmpe i den 1. Verdenskrig, der var stadig i fuld gang, og det betød at smitten spredte sig hurtigt og over større afstande end normalt, pga. troppetransporter, evakuerede sårede soldater, krigsfanger o.a.

Familietragedier

På kirkegården i Haslev kan ses en gravsten for lægen Ove Bruun-Pedersen og hans familie. Ove Bruun-Pedersen døde i 1941. Resten af familien; hans kone og deres 3 børn, døde med 4 dages mellemrum i januar 1919 af den spanske syge. Sådanne tragedier, hvor familier næsten blev udslættet eller børn blev forældreløse, var ikke ualmindelige. På dagen, hvor Ove Bruun-Pedersen måtte begrave hele sin familie, skulle der foretages yderligere 2 begravelser på kirkegården i Haslev.

Krigens implicerede parter havde selvsagt ingen interesse i at formidle nyheden om at deres soldater ved fronten var ramt af sygdom og at der var mange dødsfald, som ikke skyldtes krigen. Så det var først da sygdommen ramte Spanien, der ikke deltog i krigen, og hvor aviserne derfor ikke var underlagt censur, at der begyndte at dukke artikler om en meget smitsom og dødelig sygdom op i aviserne. Deraf navnet 'Den spanske syge'. På det tidspunkt havde smitten allerede bredt sig til det meste af Europa.

Dengang var bakterierne og deres virkning først lige blevet opdaget – og man havde endnu ikke fundet midlet (penicillin) til at behandle fx en lungebetændelse, som var en hyppig følgesygdom efter smitte med den spanske syge. Behandlingen af fx lungebetændelse, tuberkulose og malaria var dengang den samme for alle tre sygdomme – og uden større virkning: Arsenik, kinin og i visse tilfælde også åreladning. De eneste mulige tiltag, der dengang kunne have gjort en forskel, var social afstand, isolation af de syge og øget hygiejne.

Den spanske syge i Danmark

Den første bølge af den spanske syge ramte Danmark i forsommeren 1918. Selvom smitten spredtes hurtigt og der var mange dødsfald, blev der ikke grebet ind fra myndig-

hedernes side. Myndighederne manede til ro; det var jo bare en slem influenza – og der var i øvrigt heller ikke så meget, der kunne gøres ved det. Man vidste dog så meget, som at de syge helst skulle isoleres i særlige afdelinger, der hurtigt blev overfyldte, og at man helst ikke skulle hoste eller nyse andre i ansigtet. Sygdommen klingede lidt af i løbet af sensommeren, men vendte tilbage med forfærdende styrke i en anden bølge i løbet af efteråret. Sygdomsforløbet var ofte voldsommere i den anden bølge, og der var flere dødsfald. Situationen blev hurtigt kaotisk på landets sygehuse, hvor også læger og sygeplejersker blev smittede, i nogle tilfælde med døden til følge. Der blev oprettet nødlazaretter, men mange af dem, der blev indlagt, var så medtagne af sygdommen, at de døde. Det var først i løbet af efteråret, at myndighederne opfordrede til at lukke skoler, biografer og teatre, men da var det for sent, smitten var spredt – og det var meget forskelligt, hvordan opfordringerne blev fulgt.

Den spanske syge menes at have kostet ca. 15.000 danskere livet. På trods af det, forsvandt den hurtigt ud af nyhedsbilledet, da sygdommen ebbede ud i løbet af foråret 2020. Der blev ikke stillet de store spørgsmål ved myndighedernes håndtering af epidemien, og både myndigheder og lægerne, der havde været magtesløse,

Franske krigergrave

På Helsingør kirkegård kan ses et mindesmærke for franske soldater. Soldaterne var på vej tilbage til Frankrig efter at være blevet befriet fra de tyske krigsfangelejre. Transporten foregik til søs via Danmark, da de tyske veje var totalt ødelagte. Soldaterne blev indkvarteret i Danmark, indtil der kunne skaffes transport videre. I løbet af et par måneder blev der indkvarteret ca. 2.000 krigsfanger af forskellig nationalitet i Helsingør og omegn. De første soldater ankom til Helsingør den 7. december 1918, på det tidspunkt, hvor den spanske syges hærgen var på sit højeste.

Mindesmærket for de franske soldater består af en ringmur i 1½ meters højde, med en obelisk i midten. På obeliskens ses flg. tekst på dansk og fransk: "Her hviler 40 franske soldater, døde på denne venligt sindede jord under deres hjemrejse fra fangenskab 1918-1919, uden at kunne nå hjem til deres sejrige fædreland - dette monument er rejst af danske venner i 1920, det år, da Dannebrog på ny vajede i Sønderjylland". I selve ringmuren er indsat en mindeplade over en ung dansk læge, Erik Uttenreitter, som døde d. 22. januar 1919. Han blev smittet med den spanske syge, mens han passede de franske soldater. På mindepladen står: "Au Chevet des Français", oversat til dansk: "Han døde ved deres hovedgærde".

ønskede at lægge katastrofen bag sig.

Der kan ikke findes mange beretninger om hvordan den spanske syge blev håndteret på kirkegårdene, men det må uden tvivl have været både kaotisk og næsten uoverskueligt. I kapellet på Assistens Kirkegård i København var der på én dag 58 kister, der skulle begraves – uden hjælp fra en gravemaskine... Og det er jo nok beskrivende for situationen på mange kirkegårde: Når smitten først havde ramt en familie eller en arbejdsplads, var der ofte mange der døde indenfor kort tid.

Pandemi

Den spanske syge skiller sig ud fra andre influenzapandemier, især fordi dødeligheden var så høj og at det hovedsageligt var børn og yngre voksne, der døde af sygdommen. I mange år var man ikke helt sikker på, hvad den spanske syge egentlig var. Det er først indenfor de seneste årtier, hvor det er lykkedes at finde velbevarede, frosne lig i Alaska og Nordnorge, at man har fundet ud af, at den spanske syge var en art af fugleinfluenza – en H1N1-virus. Der er fundet 2 forskellige stammer af virus – et tegn på, at den virus, der forårsagede den spanske syge, har muteret undervejs. Der forskes stadig i, hvorfor den spanske syge ramte så forskelligt – og hvorfor den især ramte den yngre del af befolkningen. Dødeligheden blandt

Julemærkesanatoriet i Kolding

På Julemærkesanatoriet ved Kolding behandlede man tuberkuloseramte børn. Da den spanske syge hærgede i efteråret 1918, valgte stedets overlæge at isolere stedet. Alle de ansatte boede på julemærkesanatoriet og fik nu forbud mod at forlade området. I slutningen af november var denne isolation blevet for meget for en af gangpigerne; hun sneg sig ud for at besøge sin syge familie. Inden årets udgang var 31 voksne og 75 ud af de 158 indlagte børn blevet smittede med den spanske syge. Foto: S. Juhl.

Foto fra Dansk Sygeplejehistorisk Museum

Læger og sygeplejersker

Marinehospitalet i København blev omdannet til influenzahospital i 1918. Læger og sygeplejersker var stort set magtesløse overfor den spanske syge – og var selv yderst udsatte for at blive smittede. Dengang var det ikke almindeligt at bruge masker i forbindelse med at undgå smitte, og billeder fra den tid viser da også sygeplejersker, der tager sig af de syge, uden personlig beskyttelse. Det anslås at ca. 2 % af sygeplejerskerne døde under den spanske syge.

Under udbruddet af Coronavirus stod det hurtigt klart, at selv om der i vor tid er fokus på både hygiejne og brugen af personlige værnemidler for at undgå smitte, så blev manglen på personlige værnemidler alligevel hurtigt yderst kritisk, og rationeret til at kun dele af sundheds- og plejesektorens personalegrupper skulle/ havde mulighed for at anvende dem. Nutidsbilledet viser en sygeplejerske på en modtageafdeling for mulige covid-19 patienter. Hun mangler dog at få en vandtæt kittel og handsker på, for at være helt klar til at modtage patienterne. Værnemidlerne var til rådighed i begrænsede mængder, så det var ikke alle personalegrupper, hvor det ville have været hensigtsmæssigt at bruge dem, der havde dem til rådighed. Heller ikke på de særlige afdelinger for covid-19 patienter, var alle værnemidler tilgængelige under hele forløbet; ind i mellem var det nødvendigt at prioritere hvem, der fx kunne få et visit.

fx samerne var ekstremt høj, sammenlignet med resten af Norden, og i Indien døde ca. 8 % af befolkningen. I Danmark anslås det, at ca. 1,2 % af befolkningen døde af den spanske syge.

Forskere har i årevis advaret om muligheden for at en ny pandemi kunne opstå, i takt med at dyrenes naturlige habitater ødelægges, og de derfor søger nye levesteder og dermed kommer i kontakt med nye dyrearter – og mennesker – og at der derved opstår nye muligheder for

smitte med virus mellem mennesker og dyr. Udbruddet af Coronavirus har vist at det er en reel trussel, og det har på barskeste måde vist, at vi stadig er sårbare. Samfund blev lukket helt ned og grænser blev lukket. Selvom vi nok troede, at vi – med nutidens lægevidenskab – ville være bedre i stand til at behandle sygdomme og håndtere en sådan pandemi, end vi var for 100 år siden, så er det jo bevist nu, at vi stadig kan rammes – og at det hurtigt kan overstige grænserne for, hvad et normalt fungerende sundheds- og begravelsevæsen kan håndtere. ■

www.vmloder.dk | 9744 1700 | 6161 6942

Vinderup Maskiner A/S

Kontakt en VM Loader forhandler i dit nærområde

Vinderup & Nykøbing | Vinderup Maskiner | 9744 1700 | 6161 6942
 Sønderborg | Sønderborg Skov - park & have | 7443 4050
 Varde | Varde Have og Skovmaskiner | 8615 6302
 Køge | Minitraktorgården Køge | 5599 3737
 Næstved | Minitraktorgården | 5572 5376
 Hornslet | Elite Service | 7521 0940

Besøg www.vmloder.dk og se det fulde produktprogram

1022LX (22hk)
PRIS
117.800,-

1026LX (26 hk)
PRIS
144.800,-

Plisserne er excl. moms

Kubotamotor, 3 cyl. m/vandkøling, Hurtigskift Redskabshydraulik i joystick og komplet lyspakke

KREMATORIE- KURSUS 2020

DKL afholder krematoriekursus i Svendborg i uge 44, fra den 27/10 til og med den 30/10 2020.

DKL vil gerne igen i år invitere krematorieansatte til grundkursus i krematoriedrift. Et kursus som klæder nyansatte på med noget grundlæggende viden, til arbejdet og udfordringerne i en spændende branche. Den rutinerede medarbejder kan få genopfrisket det etiske og sikkerhedsmæssige regelsæt, ligesom alt friskt nyt vil have vores bevågenhed. En anden gevinst ved vores kurser er den gode, nødvendige og givtige snak kolleger imellem i vores forholdsvis lille branche. Kirkegårdsledere og andre med

daglig berøring/ tilhørsforhold til krematorium er også velkomne.

Kurset afvikles i uge 44 på Danhostel i Svendborg, hvor vi som vi plejer har lagt beslag på "Støberstuen", gode og hyggelige faciliteter til både det faglige og sociale. Kursusgebyr er 10.000 kr. for hele pakken: Lektioner, logi og fuld forplejning. Det eneste man skal medbringe er en god portion nysgerrighed og det gode humør.

Tilmelding til DKLs sekretariat på admin@dkl.dk gerne inden 1. juli 2020. Der er plads til max 20 kursister. ■

TEMA- NUMMER

Vanen tro, er KIRKEGÅRDEN nr. 4 et temanummer. Emnet denne gang er "Vild med vilje".

Formålet med dette temanummer er at inspirere til en mere ekstensiv drift af dele af kirkegårdens arealer. Der ses allerede mange gode eksempler rundt om på de danske kirkegårde, hvor naturgræs og insekthoteller vinder indpas, men vi kan sagtens bruge flere - Og det behøver ikke kun at være store, nye anlæg - det kan også være de små tiltag, der er med til at øge biodiversiteten på en ellers stramt friseret kirkegård.

Redaktionen efterlyser derfor beskrivelser og billeder af alle de

gode eksempler, der uden tvivl findes rundt om på de danske kirkegårde. Eksempler, der kan inspirere kolleger til at lave en lille - eller stor - vild plet på kirkegården. Har du "vilde" planer, der endnu ikke er udført i praksis, er de også meget velkomne.

Har du lyst til at bidrage til dette års temanummer, skal redaktionen have materialet tilsendt senest d. 20. juli. Billeder skal helst sendes som billedfiler i den originale opløsning - Det giver det flotteste resultat i det trykte blad. Redaktionen glæder sig til at se mange inspirerende eksempler fra både store og små kirkegårde, fra hele det ganske danske land ■

KAMILLE SZILAS-HANSEN

Af Kamille Szilas-Hansen, Kamille@szilas.net
Kirkegårdsleder, Sanderum Kirkegård

Mit navn er Kamille Szilas-Hansen. Jeg har lige rundet de 30 år og er på tredje år ansat som kirkegårdsleder på Sanderum Kirkegård i det sydvestlige Odense. Sanderum Kirkegård er en 5 hektar stor grøn oase i et levende forstads miljø.

Sanderum Kirkegård

Jeg holder af variationen af arbejdsopgaver både inde og ude. Det tiltaler mig i høj grad, at kirkegården er et afgrænset område, hvor vi skal have tingene til at fungere og udvikle sig, så kirkegården bliver ved med at være en god arbejdsplads og en integreret del af lokalsamfundet. De fleste opgaver er overkommelige, og det er herligt hver dag at kunne arbejde med det jeg interesserer mig for. Jeg holder af at kunne hjælpe folk, der står i en svær situation, og jeg betragter vores kirkegårde som nogle helt særlige områder, det er vigtigt at værne om, så de også i fremtiden kan være med til at fortælle historier om stedet og de mennesker, der er knyttet til dem.

Jeg arbejder tæt sammen med de fire gartnere på stedet, men gør også en dyd ud af at bygge bro til resten af kirken og det liv, der udspiller sig der. Jeg mener, at det er vigtigt at kirke og kirkegård ses som en helhed og ikke to adskilte verdner.

Jeg brænder jeg for at udvikle kirkegården, så den bliver ved med at være attraktiv og fuld af liv og dermed både er en dejlig arbejdsplads og et dejligt og blomstrende sted for besøgende at komme. Indtil videre er meget tid gået med at justere driften, f.eks. indføre nye grandækningsmetoder eller nye rutiner for hækkeklipping, samt i det hele taget at finde mine egne ben i det hele. Jeg har

Jeg er vokset op med kirke og kristendom, og det var derfor oplagt at kombinere min interesse for det grønne med det kirkelige. Selvom kirkegårdene forbindes med døden, gælder det netop om at skabe liv mellem gravstederne, så vi undgår at tiden går i stå, og kirkegårdene bliver aflukkede tidslommer i samfundet.

Skovkirkegården er populær; den skiller sig ud fra resten af kirkegården med roen og de store træbeplantninger.

Gartneristykket har tidligere været et gartneri. Her er det oplagt at etablere gravsteder i naturgræs.

ikke desto mindre mange idéer og visioner for kirkegården, som jeg drømmer om kan føres ud i livet. Jeg betragter Sanderum Kirkegård som et stort grønt lærred med grønt gulv, grønne vægge og grønt tag lige til at gå i gang med at fylde med farver, former, strukturer, artsdiversitet, årstidsvariation og oplevelsesværdi for kirkegårdens gæster.

Min vej til jobbet som kirkegårdsleder

Jeg er uddannet fra Skovskolen i Nødebo som have- og parkingeniør i 2015. Det var dengang en helt ny uddannelse. Kirkegården har som interessefelt fulgt mig, siden jeg tog min uddannelse. Jeg er vokset op med kirke og kristendom, og det var derfor oplagt at kombinere min interesse for det grønne med det kirkelige. I min bacheloropgave skrev jeg om *"Designprincipper med fokus på stauder til implementering på tomme gravstedsområder på Bispebjerg Kirkegård"*. Jeg skrev opgaven ifm. mit praktikforløb på Bispebjerg Kirkegård, hvor jeg fulgte det omfattende arbejde med udarbejdelsen af en udviklingsplan for kirkegården, som Schul Landskabsarkitekter stod for. I den periode blev jeg klar over, at vi er nødt til at tænke nye tanker i måden vi bruger kirkegårdene på, så de følger med samfundets udvikling og indeholder nogle attraktive elementer. Selvom kirkegårdene forbindes med døden, gælder det netop om at skabe liv mellem gravstederne, så vi undgår at tiden går i stå, og kirkegårdene bliver aflukkede tidslommer i samfundet.

Sidenhen kom jeg forbi Park og Vej i Odense Kommune hjemme på Fyn i en praktik- / løntilskudsstilling. Her beskæftigede jeg mig med den kommunale kirkegårdsforvaltning og udarbejdede bl.a. planteplaner og idékatalog til videre udvikling til en af kommunens kirkegårde. Min uddannelse som have- og parkingeniør passer generelt som fod i hose med jobbet som kirkegårdsleder. Uddannelsen har lige som kirkegårdslederarbejdet både fokus på det praktiske og det mere teoretiske, ledelsesmæssige og det administrative.

Graver og kirketjener på landet

Et egentligt job lod dog vente på sig, og på et tidspunkt begyndte jeg at søge mere bredt, men dog inden for kirkegårdsbranchen. På dette tidspunkt var der en del graverstillinger ledige på Fyn. Jeg er ikke bange for at tage fat med en rive og et skuffejern, og jeg fik derfor arbejde som graver på en landsbykirkegård. Det gav mig erfaring inden for området, selvom jeg endnu ikke helt var havnet på min rette hylde.

Jeg lærte her tingene på den hårde måde. Jeg kom til en dysfunktionel arbejdsplads med et menighedsråd, som nedlagde sig selv en måned efter, de havde ansat mig. Jeg var alene om det meste, og jeg var bagud med drift, vedligeholdelse og kontorarbejde. Heldigvis kom der god hjælp fra nabokirkerne og provstiet. Folkekirken kan være en fantastisk arbejdsplads, men det kan altså også fungere mindre godt.

Rhododendron på Skovkirkegården.

Workshop - Byg insekthoteller til kirkegården og pas på skaberværket.

Efter halvandet år, trængte jeg til at komme videre, og den 1. september 2017 var jeg heldig at blive ansat som kirkegårdsleder på Sanderum Kirkegård. Min forgænger skulle gå på pension, og jeg er meget taknemmelig for, at menighedsrådet ved Sanderum Kirke havde mod på og kunne se potentialet i at ansætte en ung nyuddannet kvinde som kirkegårdsleder.

Kirkegård mellem fortid og fremtid

Sanderum Kirkegårds alléer med pyramideegetræer deler kirkegården op i afdelinger med forskellige gravstedstyper. Nogle afdelinger peger tilbage i tiden, mens andre peger frem.

En stor del af kirkegården består af de traditionelle fir-kantede gravsteder med stedsegrøn beplantning. Her kan man mærke historiens vingesus, men de mange tomme firkanter der opstår kræver også nytænkning.

Vi har også det jeg vil kalde en "pæn" skovkirkegård (etableret i 1981), som består af en randbeplantning samt to store "beplantningsøer" bestående af både nåle- og løvfældende træer. Her kan der erhverves et gravsted langs kanten af træbeplantningen.

Skovkirkegården er uden tvivl kirkegårdens mest populære område, og de få hjemfaldne gravsteder bliver

taget i brug igen allerede først på året. Når der skal vælges gravsted, og folk vil på skovkirkegården, siger de alle sammen, at området skiller sig ud fra resten af kirkegården. Det ligger mere for sig selv, og man drages af roen og de store træbeplantninger. Tankevækkende, men ikke overraskende.

Planer for fremtiden

Jeg har især to vigtige forhold for øje, når det gælder udbud af forskellige gravstedstyper.

For det første skal de eksisterende gravstedsafdelinger have et løft, så de igen bliver interessante og evt. kan bruges på nye måder – både til eftertænksomhed for besøgende, men også med planlægning af nye gravstedstyper, som udspringer af den gamle traditionelle struktur.

Dette kan bl.a. gøres med årstidsvariation i beplantningen, og derfor har jeg også ambitioner om, at vi i større grad er opmærksomme på at genbruge beplantning og løg fra gravsteder i nye plantesammenhænge på kirkegården. Vi gemmer gamle granitsokkelsten fra hjemfaldne gravsteder og bruger dem på nye måder som f.eks. bænke eller afgrænsning til bede.

For det andet har vi brug for et nyt og anderledes gravstedsområde på kirkegården, så vi får endnu et

Ét af de 12 flotte insekthoteller der blev lavet med hjælp fra børn, forældre og bedsteforældre, til den årlige "Sanderum Kirkes Dag".

Frøblanding på tomme urnegravsteder.

En del af pyramideealléen på Sanderum Kirkegård.

spændende område på paletten, som kan være et supplement til den eftertragtede skovkirkegård.

Gartneristykket

Her kommer det såkaldte "gartneristykke" ind i billedet. Navnet kommer af, at der før i tiden lå et gartneri på området. Kirken har købt jorden og kirkegården passer området, selvom jorden endnu ikke er indviet til begravelsespladser. Menighedsrådet har før min tid været i gang med en deludviklingsplan af området, som det er oplagt at tage udgangspunkt i. Området er helt oplagt til etablering af gravsteder i naturgræs med "vilde" skovagtige stauder under klynger af egetræer samt gravsteder langs en beplantning af *Prunus laurocerasus* og *Rhododendron*. Der er tilmed et regnvandsbassin, som forhåbentlig kan renoveres og anlægges som en lille sø.

Naturpræg og oplevelsesværdi

Begrebet biodiversitet er ikke til at komme uden om i udviklingen af kirkegården, og den bølge hopper jeg også gerne med på. Med små enkelte tiltag, kan der gøres meget uden, at udtrykket behøver at virke rodet og ukontrolleret. Man kan nøjes med at klippe kanten af de store græsarealer og lade resten vokse længere. På den måde bevarer man indtrykket af ordentlighed på kirkegården. Man kan også så frøblandinger ud på tomme gravpladser og insekterne vil summe lystigt. Hvem bliver ikke i godt

humør af, at se morgenfruer i fin forening med valmuer, kornblomster og margueritter?

Sidste år havde vi stor succes med at lave insekthoteller med børn, forældre og bedsteforældre, til det årlige "Sanderum Kirkes Dag". 12 fine insekthoteller kom op forskellige steder på kirkegården, som man kan gå på jagt efter. I år skal der bygges redekasser til vores store lærke-træer på Skovkirkegården.

Med inspiration fra de gamle engelske kirkegårde, har jeg desuden en lidt vovet drøm om at udlåne kirkegårdens to store bagerste græsarealer til et fårelaug, som kan sætte får på græs på kirkegården. Besøgende, medarbejde, præster og konfirmander kan hvert år se til de nye påskelam, som er taget ud af bibelens billedsprog. Jeg er overbevist om, at der går et halvt århundrede før det bliver nødvendigt at tage områderne i brug til gravsteder. Bare vent, om højst ti år er der får på Sanderum Kirkegård.

Jeg ser frem til den dag, hvor vi på Sanderum Kirkegård i samarbejde med menighedsråd får udarbejdet en helhedsorienteret udviklingsplan, som vi lige så stille kan arbejde ud fra. Indtil da, gør vi hvad vi kan for at fylde det grønne lærred ud! ■

KORT NYT

1

Bedemænd i en corona-tid

Bedemænd, der håndterer personer, der er døde med Coronavirus, er også udsatte for smitte. Det er primært kontaktsmitte, men luftbåren smitte kan også forekomme, når de afdøde flyttes og gasser frigøres fra kroppen.

Manglen på personlige værnemidler har også ramt bedemandens-branchen, især da det stod klart, at de sædvanlige leverandører skulle prioritere at levere til sygehusvæsenet. Brancheforeningen Danske Bedemænd gik derfor ind i kampen for at skaffe værnemidler til deres medlemmer. Det har været grotesk forløb, med overpriser, dårlig kvalitet og konfiskerede eller forsinkede leverancer.

Brancheforeningen kritiserer også folkekirkens præster og menighedsråd for ikke at følge de udmeldinger, der er kommet fra biskopperne og Kirkeministeriet; der har været store udfordringer lokalt for de enkelte bedemænd, hvor regler og retningslinjer er blevet fortolket meget forskelligt.

Kilde: Danske Bedemænd nr. 2, 2020

2

Dødsfaldsstatistik

I modsætning til andre lande, hvor det ikke er lykkedes at inddæmme cornasmitten i tide, ses der - jf. tal fra Danmarks Statistik - ikke en overdødelighed i Danmark. Faktisk er dødstallet for perioden uge 10 - 16 i 2020 lavere end for samme periode i 2018, men dog en smule højere end i 2019. Forklaringen er formentlig, at nedlukningen af samfundet også har betydet en væsentlig nedgang i smitte med influenza, som normalt er årsag til en del dødsfald på denne tid af året.

Kilde: Danske Bedemænd nr. 2, 2020

3

Nyt begravelses anlæg til mennesker og dyr

På Ohlsdorf kirkegården i Hamburg er der netop indviet et nyt gravstedsanlæg, hvor det er muligt at blive begravet sammen med sine kæledyr. Det nye anlæg er det første der er etableret i Nordtyskland, og samtidigt det femte gravstedsafsnit af den art, der er etableret i Tyskland.

Anlægget er indrettet så det både er muligt at blive jordbegravet og bisat i afdelingen. For dyrene gælder det, at de skal kremeres og at det skal foregå på et krematorium der er indrettet udelukkende til kremation af dyr. Gravstederne er ikke begrænset til at der kun kan nedsættes et kæledyr. Årsagen hertil er, at mennesker normalt bliver ældre end deres kæledyr, og dermed vil de have flere kæledyr i deres liv.

Prisen for det enkelte gravsted er afhængig af gravstedets størrelse, og tager udgangspunkt i prisen for begravelse/bisættelse i skovkirkegårde, og der er en fredningstid på 25 år. Beløbet for erhvervelsen skal betales forud. Det er muligt selv at pleje gravstedet, og der er samtidig et område i anlægget, hvor det er obligatorisk at kirkegården skal pleje gravstedet.

Carsten Helberg, der er leder af Ohlsdorf kirkegård, fortæller at anlægget er en del af den store udviklingsplan for kirkegården 'Ohlsdorf 2050', og det er skabt som en følge af et ønske der er fremkommet i den indledende offentlighedsfase, som mange har deltaget i.

Mere information kan findes på www.friedhof-hamburg.de.

Kilde: Friedhofkultur april 2020

ENKELT OVERSKUELIGT ÆSTETISK

Nyt kirkegårdskort

LE34's basispakke er skræddersyet til små kirkegårde - du betaler ikke for mere, end du har behov for.

Overfløjet med drone

Vi droneflyver kirkegården og skaber et digitalt kort, der er så tydeligt, at du let kan se indretningen af gravstedet, når du sidder på kirkegårdskontoret og zoomer ind på kortet. Du får også papirudgaver af kortet - lige til at hænge op.

KALENDEREN

17. august 2020

Foreningen for Kirkegårdskultur afholder generalforsamling og miniseminar

Arrangementet finder sted på Stensballegård, Bygaden 70, Horsens fra kl. 11.00 – 16.00. Miniseminalet er en samtale mellem Jens Zorn Thorsen (FDK), Bjarne Rødkjær (FAKK), Hans-Henrik Nielsen (landsforeningen af Menighedsråd) samt biskop Henrik Wigh Poulsen om Covid-19-pandemiens betydning for begravelse og kirkegårdskultur. Dagen afsluttes med rundvisning på Stensballegård skovbegravelsesplads. Medlemmer af foreningen modtager invitation, andre kan tilmelde sig via www.kirkegaardskultur.dk.

31. august 2020

Kirkegårdsmessen på Mors

Kirkegårdsmessen afholdes ved Lødderup Kirke, Harrehøjvej 56, 7900 Nykøbing Mors. Der vil være udstillinger fra leverandører, der alle har relevans til kirkerne og kirkegårde i Danmark. Gratis adgang. Se mere på www.kirkegaardsmessen.dk eller på facebook: Kirkegårdsmessen på Mors.

7. – 9. september 2020

Årsmøde for FDK og DKL

DKL og FDK afholder fælles årsmøde i Sønderborg på Hotel Sønderborg Strand.

20. – 22. oktober 2020

Lederkursus – Modul 2 – Lederen og medarbejderne

FDK afholder kurset 'Lederen og medarbejderne' (modul 2) på Best Western Hotel i Svendborg. Undervisningsformen vil være en blanding af teorioplæg, refleksioner og praktiske øvelser, hvor de forskellige teknikker trænes. Prisen er 11.900 kr. Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk. Tilmelding på mail: kursus@danskekirkegaarde.dk

18. – 19. januar 2021

Årsmøde for FDK og DKL samt 100 års jubilæumsfest for FDK

Årsmødet 2021 afvikles i en forkortet udgave på grund af den Nordiske Kongres senere på året. Det er også FDK's 100 års jubilæum. Jubilæumsfesten og årsmødet afholdes i Odense.

13. maj 2021

Bæredygtighed på arbejdspladsen

Herlufsholm kirkegård i Næstved afholder en grøn temadag, hvor økologi og bæredygtighed er i fokus. Dagen er målrettet kirke, kirkegårde og andre virksomheder inden for det grønne.

17. – 18. maj 2021

Årsmøde i Foreningen for Kirkegårdskultur

Foreningen for Kirkegårdskultur afholder årsmøde og 100-års jubilæum (med et års forsinkelse) i Svendborg. Medlemmerne får invitation tilsendt - årsmødet annonceres også på hjemmesiden www.kirkegaardskultur.dk.

5. – 8. september 2021 – UDSAT TIL 2022

Studietur i forbindelse med Nordisk Kongres

I forbindelse med Nordisk Kongres i Tampere (Tammerfors) arrangerer FDK en to dages studietur til kirkegårde og krematorium i Helsinki og omegn. Pris inkl. flybillet til Helsinki, bus til Tampere og Nordisk Kongres er 14.000 kr.

8. – 10. september 2021 – UDSAT TIL 2022

Nordisk Kongres

I 2021 afholdes den Nordiske Kongres i Finlands tredje største by Tampere (Tammerfors). Kongressens tema er "Kirkegården som kulturarvsbærer og dens betydning for miljøet".

Transportere el – benzin – diesel
250 – 1200 kg lasteevne

Vacuumsuger flere modeller

NICODAN

Nicodan Teknik Aps Lysemosen 25, DK – 8600 Silkeborg
Tlf 8757 2055 www.nicodan.dk info@nicodan.dk

Hasselholm AB
Professionel rod-, stød- og stubfræsning gennem 34 år

Hækfræsning
er et af vore mest efterspurgte fræseprodukter når man skånsomt og effektivt vil fjerne rødderne fra et vildvokset buskads eller en gammel hæk.

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
Vort gratisnummer: 80 88 12 16

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Jens Zorn Thorsen, Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jzt@vejle-kirkegaarde.dk
Tlf: 29 41 86 91

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Springbakken 1, 9230 Svenstrup J.
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk
Tlf: 60 53 59 00

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat i den originale opløsning. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.

Danske Krematoriers Landsforening

Sekretariat:

Viborgvej 10
7500 Holstebro
Tlf. 40 13 02 23
E-mail: admin@dkl.dk

Formand / Formand for teknisk udvalg:
Tom Olsen, Fælleskrematoriet i Ringsted
Tlf. 26 86 02 01
E-mail: tomo@km.dk

Næstformand:

Erik Bach, Aarhus Kirkegårde
Tlf.: 29 20 81 58
E-mail: eb@aarhus.dk

Kursusudvalg:

Erik Bach, Aarhus kirkegårde
Tlf. 89 40 27 60 – 29 20 81 58
E-mail eb@aarhus.dk

Tommy Christensen
Tlf. 20 41 61 86

E-mail: tcchristensen@outlook.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK – Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL – Danske Krematoriers Landsforening

Oplag: 1.150 stk.

Abonnement

Pris: 350,- kr. pr. år
(400,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)
Bestilling eller ændring af abonnement sendes til kontor@danskekirkegaarde.dk

Udgivelser og deadlines i 2020/2021

Nr. 4, august 2020	20. juli 2020
Nr. 5, oktober 2020	15. september 2020
Nr. 6, december 2020	15. november 2020
Nr. 1, februar 2021	15. januar 2021
Nr. 2, april 2021	20. marts 2021
Nr. 3, juni 2021	20. maj 2021

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side	kr. 3.700,-
1/2 side	kr. 2.700,-
1/4 side, stående	kr. 1.700,-
1/4 side, liggende	kr. 1.700,-
1/8 side	kr. 1.200,-
Visitkort	kr. 1.000,-
Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat	
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat	
Priserne er eks. moms.	

Annoncesalg

Tommy Nilsson, Hvidovre Kirkegårde
Mail: tn@fkih.dk, tlf. 23 45 35 56

FRA REDAKTIONEN

"Folkekirken er en stor flok af selvbestaltede generaler og det er hele vejen ned i rækkerne" kan man læse i en kommentar på facebook. Kommentaren retter sig imod, at der er stor forskel på, hvordan forholdsreglerne i forbindelse med udbruddet af coronavirus håndteres rundt om på de enkelte kirkegårde og i kirkerne. Nogle steder håndhæves forbuddet mod forsamlinger på 10 personer, både i kirken og ude på kirkegården. I andre tilfælde følges retningslinjerne, der siger at der må være én person for hver 4 m² inde i kirken – og ude på kirkegården er der ingen begrænsninger i antallet af deltagere i fx et begravelsesfølge, bare der holdes afstand. Nogle kirker er åbne eller åbnes op ved forespørgsel, andre er aflåste pga. kravet om udluftning og rengøring efter et besøg. Og som det fremgår af diverse kommentarer på facebook, er der stor uenighed om hvordan retningslinjerne skal fortolkes (eller hvilke retningslinjer, den enkelte finder det nødvendigt at overholde).

Men man kan da også godt blive lettere forvirret, når der ikke må være mere end 10 personer forsamlet i en offentlig park eller på en shelterplads, men der godt må være flere hundrede deltagere i begravelsen af en offentlig kendt person. Eller når Kirkeministeren lader sig overtale til at overveje muligheden for at afholde gudstjenester i kirkerne i forbindelse med påsken, eller når Sundhedsstyrelsen pludselig – i forbindelse med genåbningens fase 2 – melder ud, at det nu er sundhedsmæssigt forsvarligt at sænke afstandskravet til 1 meter, i stedet for de hidtidige 2 meter, med mindre selvfølgelig, at man har mistanke om at man selv er smittet eller færdes omkring nogle af dem, der er særligt sårbare...

Belært af forvirringen, bør det bør nok tilstræbes, at Kirkeministeriets kommunikation til folkekirkens store flok af selvbestaltede generaler er så klar, entydig og når direkte ud til så mange som det overhovedet er muligt ☺

Fornyelse med respekt for tradition siden 1982

JESSING

- Se flere produkter på www.jessing.eu

